

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 12 JANUARI 1938

No. 1150

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Th. van Luytelac (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
BESCHERMING VAN HOUDERS VAN BUITENLANDSCHE OBLIGATIËN door E. Henny	22
De conversies der Staats- en Indische leeningen, de Rijks- en Indische financiën en de Rijksfondsen door Dr. J. Gabriëls	23
Emden voor kolen en erts concurrent van Rotterdam? door J. A. Brandsteder	25
AANTEKENINGEN:	
Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor 's-Gravenhage.....	26
Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor het gebied Utrecht ..	27
De dalende wereldprijzen voor caseïne door Dr. J. Rubinfeld	30
De invloed van het Chineesch-Japansch conflict op het economisch leven van Japan	31
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	33
INGEZONDEN STUKKEN:	
Falsificatie van waardepapier door Jhr. Mr. G. Beelaerts van Blokland.....	33
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	33, 36
Groothandelsprijzen	34—35

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de verslagweek hebben in het bijzonder Fransche Francs weer de aandacht getrokken. De sociaal-politieke situatie is nog altijd weinig bevredigend, en men vreest en voor de handelsbalans en voor de staatsfinanciën daarvan de consequenties. Daarbij komt, dat volgens den laatsten gepubliceerden weekstaat van de Banque de France het voorschot aan den Staat veel belangrijker bleek te zijn toegenomen dan men had verwacht. Het aanbod van contante Francs werd door het Egalisatiefonds weliswaar voortdurend opgenomen, maar toch is de koers geleidelijk een kleinigheid afgebrokkeld. Duidelijker weerspiegelde zich het wantrouwen in de munt in de termijnnoteringen die, ondanks het feit dat naar het schijnt ook op de termijnamarkt het fonds geïntervenieerd heeft, een belangrijk gestegen disagio te zien gaven. Dit écart staat weer op basis van circa 4 procent per drie maanden, het hoogste peil sedert den hernieuwden koersval in het najaar 1937. Gezien de omvangrijke bedragen deviezen, die in den laatsten tijd het Fransche Egalisatiefonds weer heeft moeten afgeven, is het begrijpelijk, dat men alweer hoort spreken van onderhandelingen over een nieuw Engelsch crediet. Het schijnt echter, dat deze besprekingen niet erg willen vlotten, omdat de Engelschen, zooals ook bij de vorige, pas afgeloste, leening goudonderpand verlangen. Onder die voorwaarden zou een crediet hoogstens het nut kunnen hebben van een boekhoudkundige vergrooting van den goudschat van de Banque de France. Werkelijk gebruiken zou men het crediet, althans in deviezen, niet kunnen. In verband met de situatie van de Fransche valuta was er voor Fransche rekening weer omvangrijke vraag naar goud, hetgeen den prijs speciaal van munten weer heeft opgevoerd.

Dollars waren in het begin van de week gedrukt, wellicht mede in verband met het feit, dat President Roosevelt in zijn zilverrede geen wijziging in de aankooppolitiek van buitenlandsch zilver heeft aangekondigd, zoodat verdere aankopen in de toekomst wellicht een druk op den Dollar blijven uitoefenen. Later in de week herstelde de koers zich weer, om in het begin van de nieuwe week opnieuw een kleinigheid te reageeren. Van grooten omvang zijn deze schommelingen echter niet geweest. Daarvoor is trouwens bij de huidige verhoudingen ook geen reden. Ingrijpende factoren, die den Dollarkoers kunnen beïnvloeden, zijn niet aanwezig, althans niet zichtbaar.

Bijzondere vermelding verdient ook de voortdurend verdere afbrokkeling van den koers van Kredit- en Effektesperrmarkt, die thans gedaald is tot een peil van rond 15 pCt. van den vrijen-Markenkoers. Ondanks den steun, dien de aankopen, welke de Golddiskontobank veelal verricht, aan de markt geven, blijkt het aanbod dermate dringend te zijn, dat een steeds verdere koersval niet te vermijden is, overigens een verschijnsel waarvan de Duitse autoriteiten meer voordeel dan nadeel hebben, en dat hun in het stelsel der Exportfordering goed te pas komt.

De Gulden was over het geheel genomen vrij vast, zoodat het Egalisatiefonds vaak posten Ponden op te nemen kreeg. De koers van het Pond bleef daarbij nagenoeg onveranderd.

Van de geldmarkt en de beleggingsmarkt was in deze week geen nieuws te rapporteeren. De stemming op beide markten blijft vast.

BESCHERMING VAN HOUDERS VAN BUITENLANDSCHE OBLIGATIËN.

In verband met de merkwaardige betalingsmoraliteit van zeer vele buitenlandse publiekrechtelijke debiteuren, wordt in dit artikel de aandacht gevestigd op de machinerie, welke ter bescherming van houders van buitenlandse obligatiën aanwezig is.

Volledigheidshalve zij vooraf opgemerkt, dat tijdens de 2de Vredesconferentie te 's-Gravenhage in 1907 een verdrag tot stand is gekomen nopens beperking van wapengeweld bij het innen van schulden uit overeenkomst. Art. 1 van het verdrag luidt als volgt:

„De verdragsluitende mogendheden zijn overeengekomen haar toevlucht niet tot wapengeweld te nemen voor het innen van schulden uit overeenkomst, welke van de Regeering van een bepaald land door de Regeering van een ander land opgeëischt worden als verschuldigd aan haar onderdanen.

„Evenwel kan deze bepaling niet worden toegepast, wanneer de Staat, die schuldenaar is, een aanbod van arbitrage afslaat of onbeantwoord laat, of, in geval van aanneming, het tot stand komen van het compromis onmogelijk maakt, of, na de arbitrage, nalaat zich te gedragen naar de gevallen uitspraak.”

De inhoud van deze bepaling spreekt voor zichzelf. Heden ten dage, dertig jaren na het tot stand komen van dit verdrag, is geen verstandig mensch zoo oorlogszuchtig wapengeweld te wenschen, wanneer een vreemde mogendheid haar leeningsverplichtingen niet naleeft. Blijkbaar was de geestesgesteldheid in 1907 een andere; het is te hopen, dat deze vredelievende evolutie zich op den duur eveneens over het internationale politieke terrein zal voltrekken!

In Nederland is voor de bescherming van Nederlandsche houders van buitenlandse obligatiën de Vereeniging voor den Effectenhandel in Amsterdam de aangewezen instantie.

Art. 22 harer statuten luidt:

„het optreden voor de rechten en belangen van fondsenhouders geschiedt door het Bestuur, zoo dikwijls en op zoodanige wijze als het dit nuttig of noodig oordeelt.”

De Vereeniging voor den Effectenhandel publiceert jaarlijks als bijlage van haar jaarverslag een lijvig boekdeel, getiteld: „Verslagen betreffende de behartiging der belangen van Fondsenhouders door de Vereeniging voor den Effectenhandel en van de onder haar auspiciën opgerichte commissies en comité's.” Het ware te wenschen, dat deze publicatie ruimere aandacht genoot van al degenen, die, direct of indirect, in aanraking komen met beleggingsproblemen, aangezien hieruit zeer duidelijk blijkt, welke gevaarlijke voetangels en klemmen op dit uitgestrekte terrein liggen, hetgeen uit de betreffende prospecti van uitgiften nimmer duidelijk te lezen is.

Deze beschermende taak van de Vereeniging voor den Effectenhandel is ten aanzien van zuiver Nederlandsche objecten reeds weinig benijdenswaardig, aangezien er immer ontevreden of teleurgestelde fondsenhouders zijn, die met grooten ijver scherpe en subjectieve critiek uitoefenen. De situatie wordt uiteraard nog moeilijker wanneer men te maken heeft met buitenlandse staats-, provinciale- of gemeenteleeningen. In dat geval plegen vaak moratoria en chaotische toestanden op politiek-economisch terrein te heerschen, zoodat doeltreffende beschermingsmaatregelen slechts zeer moeilijk toegepast kunnen worden. Bovendien bevinden Nederlandsche obligatiehouders zich dan veelal in een minderheidspositie. Buitenlandsche emissies worden gewoonlijk in verschillende z.g. „tranches” op de belangrijkste buitenlandse geldcentra ondergebracht. Britsche of Amerikaanse bankierssyndicaten plaatsen in den regel het leeuwenaandeel dezer emissies in Engeland en Amerika, zoodat Nederlandsche obligatiehouders al-

das, in geval van moeilijkheden, de facto in een minderheidspositie, verkeerden.

Wanneer een, buitenlandsch, geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet, zal de Vereeniging voor den Effectenhandel overleg plegen en samenwerken met haar zusterorganisaties in het buitenland. De voornaamste hiervan is de „Council of Foreign Bondholders” te Londen, in de wandeling Council genaamd. Het doel dezer machtige Britsche organisatie is blijkens de statuten:

„Toezicht uitoefenen op en behartiging der belangen van houders van buitenlandse waarden, het verzamelen van verschillende statistische gegevens en rapporten, het treffen van maatregelen ter behartiging van de rechten van bezitters van buitenlandse fondsen, wanneer de debitrice in gebreke blijft, of wanneer in strijd met de emissievoorwaarden gehandeld wordt; bij de onderhandelingen inzake herhervatting der betaling of omtrent een regeling behulpzaam te zijn, het bijeenroepen van vergaderingen van crediteuren, teneinde over de te volgen gedragslijn te beraadslagen, het aanwijzen en instrueeren van vertegenwoordigers, welke met de debitrice zullen onderhandelen, het ondersteunen van maatregelen en ondernemingen, welke zich ten doel stellen, om het algemeen crediet te handhaven, werkzaam zijn in het belang van houders van buitenlandse waarden.”

Wanneer een onder Engelsche auspiciën uitgegeven buitenlandse leening in gebreke blijft, treedt de Council in actie. Zulks geschiedt, hetzij via een comité, waarin de emittenten zitting hebben, hetzij rechtstreeks, d.w.z. op eigen initiatief. In het laatste geval wordt aan emittenten persoonlijk ingrijpen — hetgeen wel eens moeilijk of ongewenscht is — dan wel werkeloos toekijken bespaard. De Council of Foreign Bondholders heeft sinds zijn oprichting talloze schuldregelingen bewerkstelligd ten beloope van vele milliarden guldens. Deze Council is op dat gebied, evenals onze Vereeniging voor den Effectenhandel, bij uitstek deskundig te achten.

In de Vereenigde Staten bestaat het „Foreign Securities Committee of the Investment Bankers' Association” en het „Institute of International Finance”, dat onder de leiding van de „Investment Bankers' Association” en de „New York University” functioneert. Beide lichamen doen eigenlijk meer dienst als informatieve bronnen, die statistische gegevens en/of rapporten verstrekken omtrent bepaalde situaties. In de practijk ligt in de Vereenigde Staten de leiding der onderhandelingen tusschen debitrice en obligatiehouders in handen van emittenten of met deze gelieerde partijen. Eenigen tijd geleden is in de Vereenigde Staten opgericht de „Foreign Bondholders Protective Council”; deze organisatie staat in nauw contact met de Amerikaansche regeering.

Hoewel men, in het algemeen gesproken, de meening schijnt toegedaan, dat de emitteerende bankiers allereerst in aanmerking komen om de belangen der gedupeerde obligatiehouders — die tenslotte direct of indirect hun cliënten zijn — waar te nemen, is zulks dikwijls niet het geval. Er zijn nl. situaties mogelijk, waarbij de belangen van emittenten en obligatiehouders niet in één richting gaan. Veelal zal de emitteerende bankier nauwe relaties onderhouden met den betreffenden debiteur en deze bijv. ook nog korte credieten hebben verstrekt. Het spreekt vanzelf, dat in een zoodanig geval de belangen van obligatiehouders veiliger zijn bij een volkomen onpartijdigen derde. Andere verwickelingen zijn denkbaar, wanneer het emissiehuis als financieel vertegenwoordiger der debitrice (fiscal agent) fungeert; of wanneer emittenten aanzienlijke locale belangen hebben in het land van de in gebreke gebleven debitrice, en deze belangen afhankelijk zijn van een goede verstandhouding met de betreffende debitrice. Het is eveneens mogelijk, dat emittenten met een inmiddels omvergeworpen régime relaties onderhouden en derhalve met de nieuwe regeering van het niet betalende

land op minder goeden voet verkeer. In al deze gevallen zal een onafhankelijk en neutraal lichaam, zooals de Engelse Council of de Vereeniging voor den Effectenhandel den obligatiehouders betere diensten kunnen verstrekken dan de emittenten zelve.

Terloops vermelden wij ook de Fransche, Belgische en Zwitsersche organisaties, welke, voor zoover noodig en gewenscht, de belangen hunner fondsenhouders behartigen, nl.:

Association Nationale des Porteurs Français des Valeurs Mobilières,

Association Belge pour le Défense des Détenteurs des Fonds Publics,

Association Suisse des Banquiers, waarmede de tegenwoordige beschermingsmachinerie in het kort is opgesomd.

* * *

Thans rijst de vraag of de gebruikelijke samenwerking tusschen de Vereeniging voor den Effectenhandel en de buitenlandsche zusterorganisaties altijd gewenscht is. Deze vraag moet o.i. heden ten dage ontkennend beantwoord worden.

De moderne handelspolitieke en nationalistische tendenzen, welke zich allerwegen — en speciaal in de jongere debiteurlanden — ontwikkelen, kunnen o.i. tot bilaterale in plaats van multilaterale betalingsregelingen nopen. Wij meenen m.a.w., dat het voor Nederlandsche houders van noodlijdende buitenlandse obligatiën dikwijls voordeliger kan zijn, wanneer de Vereeniging voor den Effectenhandel — in nauwe samenwerking met de Nederlandsche Regeering — naar een afzonderlijke betalingsregeling streeft. Men denke in dit verband o.a. aan de nationaliseering van Duitse en Roemeense waardepapieren, tengevolge waarvan transfer van de overgekomen rente via de betreffende clearingrekeningen kan geschieden. Hierbij zij voorop gesteld, dat onzerzijds allerminst propaganda wordt gemaakt voor bilaterale regelingen of clearingovereenkomsten met debiteurlanden, welke hun financieele verplichtingen ten opzichte van Nederland niet naleven. Maar het valt niet te ontkennen, dat tegenwoordig politieke en financieele verhoudingen denkbaar zijn, welke door een complex van oorzaken aan multilaterale overeenkomsten tusschen debiteur- en crediteurstaten in den weg staan. In dergelijke situaties zal de Vereeniging o.i. met succes op bilaterale regelingen kunnen aansturen. De passieve handelsbalans, welke ons land met het meerendeel der debiteurstaten onderhoudt, kan een sterk argument zijn voor het sluiten van een betalingsregeling, welke beide partijen bevredigt.

Wellicht zal men ons tegenwerpen, dat een niet betalende debiteurstaat geen regeling met Nederland kan treffen, welke niet tegelijkertijd op andere buitenlandse geldgevers van toepassing is. Wij meenen, dat zulks slechts door onderhandelingen kan worden uitgemaakt, onderhandelingen welke van Nederlandsche zijde, zooals hierboven reeds vermeld, in nauwe samenwerking met de Nederlandsche Regeering gevoerd moeten worden. Een particuliere organisatie, zooals de Vereeniging voor den Effectenhandel, kan uit den aard van de zaak geen doeltreffende onderhandelingen voeren met niet betalende *officieele* buitenlandse instanties, wanneer zij daarbij niet krachtig door de overheid wordt geruggesteund. Indien de overheid dezen noodzakelijken ruggesteun niet kan verleenen, waardoor de onderhandelingspositie der Vereeniging zeer verzwakt wordt, dan verklare men zulks zonder schroom, opdat obligatiehouders zoo spoedig mogelijk kunnen beoordeelen waar zij aan toe zijn.

Onlangs zijn in de pers een tweetal artikelen verschenen¹⁾, waarin de aandacht wordt gevestigd op de staatsschulden van Columbia en Peru. De er-

¹⁾ Telegraaf van 23/12 '37: Wolven in schaapsvacht. Dagelijksche Beurscourant 3/1 '38: Peruaansche obligatiën.

varing heeft geleerd, dat voor Nederlandsche houders van Columbiaansche en Peruaansche obligatiën tot op heden geen resultaat is verkregen door onderhandelingen, welke met deze regeeringen zijn gevoerd. Het laatste verslag der Vereeniging voor den Effectenhandel vermeldt omtrent deze situatiën:

„De dienst van de 6 pCt. leening 1927 van den Staat Columbia bleef ook in 1936 opgeschort.”

Door den Foreign Bondholders Protective Council te New-York, is in Mei 1936 een oproep tot houders van obligatiën, uitgegeven door den Staat Columbia, gericht, waarbij deze worden uitgenoodigd hun naam en adres op te geven, teneinde hen op de hoogte te kunnen houden van de ontwikkeling van de omstandigheden en van een eventueel aanbod voor een regeling van de zijde der Regeering van Columbia. Een zoodanig aanbod is echter nog niet te onzer kennis gekomen.

In de positie ten aanzien van de leeningen van den Staat Peru is in het afgelopen jaar nog geen verandering gekomen. De rentebetaling op de buitenlandse leeningen van dit land bleef geheel achterwege, ondanks de verbetering van den economischen toestand, welke in Peru viel waar te nemen. Gezien den aandrang, welke op de Regeering wordt uitgeoefend, mag worden verwacht, dat bij aanhouding van de verbetering in de economische omstandigheden de dienst der buitenlandse leeningen, hetzij geheel of gedeeltelijk, *binnen afzienbaren tijd* zal worden hervat.

Alhoewel niet behoorende tot de door de handelsmissie naar Zuid-Amerika te bezoeken landen, hebben wij toch gemeend de aandacht van genoemde missie op het Nederlandsche belang bij de leeningen van Peru te moeten vestigen.”

Wij meenen, dat door een afzonderlijk optreden van de Vereeniging voor den Effectenhandel met *krachtigen* ruggesteun der Nederlandsche Regeering gunstiger resultaten niet uitgesloten zijn. De handelsbeweging van beide debiteurstaten met Nederland verschaft aan deze geldnemers voldoende valuta voor betaling van rente en aflossing aan Nederlandsche obligatiehouders. De aanvoer van Columbiaansche en Peruaansche voortbrengselen in Nederland wordt geenszins belemmerd, beide republieken kunnen m.a.w. hun schulden aan Nederland met goederen betalen. Wanneer geldnemers, die in een zoodanige positie verkeer, hun verplichtingen jegens Nederlandsche geldgevers desondanks niet wenschen te vervullen, en geen Nederlandsche instantie in staat is dergelijke onwillige debiteuren tot betaling te dwingen, dan worde zulks openlijk erkend, opdat Nederlandsche obligatiehouders weten waar zij aan toe zijn.

E. HENNY.

DE CONVERSIES DER STAATS- EN INDISCHE LEENINGEN, DE RIJKS- EN INDISCHE FINANCIËN EN DE RIJKSFONDSEN.

De gevolgen, welke de verlaging van het rentetype der Staats- en Indische leeningen hebben voor de beleggingsinstituten in het algemeen zijn genoegzaam bekend. Het is evenwel niet uitgesloten, dat tengevolge van de bijzondere verhoudingen, welke tusschen de Rijksfondsen eenerzijds en den Staat of het Indische gouvernement anderzijds, bestaan, zich bijzondere feiten voordoen, welke het resultaat van die verhoudingen zijn. Met de algemeene gevolgen van de rentedaling willen wij ons thans niet bezighouden, wel echter met de bijzondere gevolgen t.a.v. de Rijksfondsen, welke, zoowel voor het Rijk als voor het Indische gouvernement, kunnen ontstaan uit de rentedaling van de Nederlandsche Openbare Schuld en van de Indische Schuld.

Als Rijksfondsen moeten in dit verband worden aangemerkt:

1. De Rijksverzekeringsbank, met als bijzondere fondsen:

- a. Het Ongevallenfonds.
- b. Het Invaliditeitsfonds.
- c. Het Ouderdomsfonds B.
2. Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.
3. De Rijkspostspaarbank.
4. De Postchèque- en Girodienst.
5. Het Eigen-Pensioenfonds voor Indische Landsdienaren.
6. Het Pensioenfonds voor Europeesche Locale Ambtenaren in Nederlandsch-Indië.
7. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Burgerlijke Landsdienaren in Ned.-Indië.
8. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Officieren van het Nederlandsch-Indische Leger.
9. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Militairen beneden den rang van Officier bij de Koloniale Troepen.

Bij het onderzoek naar de bijzondere gevolgen van de rentedaling van de Staatsschuld (waaronder wij gemakshalve de Indische schuld mede verstaan) vatten wij de onder 1—4 genoemde instellingen samen onder den naam „Nederlandsche Fondsen”, de onder 5—9 genoemde onder den naam „Indische Fondsen”.

Met het oog op een zoo zuiver mogelijk inzicht is het gewenscht, van de meest recente gegevens gebruik te maken. Helaas zijn slechts van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, de Rijkspostspaarbank en den Postchèque- en Girodienst verslagen over 1936 verschenen, de andere verslagen zijn van 1935. De cijfers betreffende de totale schuld van het Rijk en van Nederlandsch-Indië betreffen 1937 (resp. 2 Januari en 1 Juli), waarbij zij opgemerkt, dat de laatstbedoelde cijfers zijn geraamd, daar definitieve cijfers nog niet bekend zijn. Het wil ons voorkomen, dat de vergelijkbaarheid hieronder niet zodanig lijdt, dat het voordeel van zoo recent mogelijke gegevens daaraan moet worden opgeofferd.

Welk gedeelte der gevestigde schuld is in het bezit van de Rijksfondsen?

Volgens de laatst bekende gegevens¹⁾ beliep de Nederlandsche Nationale Schuld op 2 Januari 1937 aan gevestigde schuld f 2.839.381.400 aan schatkistpapier „ 322.373.000 dus in het geheel f 3.161.754.400

Van dit bedrag bezaten de Rijksfondsen „ 1.018.431.350 waarvan aan schatkistpapier „ 33.700.000 De gevestigde schuld van Nederlandsch-Indië bedroeg op 1 Juli 1937¹⁾ volgens de raming „ 1.329.631.000 waarvan zich in het bezit der Rijksfondsen bevond f 315.800.400 De obligatieschuld van Suriname bedroeg op 2 Januari 1937¹⁾ in het geheel „ 1.337.500 waarvan zich in het bezit der Rijksfondsen bevond „ 969.500

¹⁾ Ontleend aan Van Oss, uitgave 1937.

Daar in het totaal-bedrag der Indische schuld tevens is opgenomen het bedrag, dat door Nederland ten behoeve van Indië is geleend, en dat derhalve ook onder het totaal der Nationale Schuld is opgenomen, moet hiervoor een correctie worden aangebracht. Daar evenwel de Indische cijfers op ramingen berusten en voor het verdere betoog deze correctie van geen overwegend belang is, achten wij het beter, deze niet aan te brengen. Op grond der bovenstaande gegevens kan worden vastgesteld, dat van de Nederlandsche Staatsschuld zich ongeveer één derde gedeelte bevindt in handen van de Rijksfondsen, dat dit met de Indische schuld eveneens het geval is (één derde tot één vierde gedeelte), terwijl de door Suriname uitgegeven en nog in omloop zijnde obligaties voor bijna twee derden in het bezit der Rijksfondsen zijn.

In deze cijfers is niet begrepen het bezit aan obligaties, anders dan Nationale Schuld, dat als belegging dient bij de Postchèque- en Girodienst, daar deze dienst geen gedetailleerde gegevens bekend maakt en slechts het totaal bedrag der beleggingen en het totaal bedrag aan bezit Nationale Schuld publiceert. Buiten onze gegevens vallen ook de saldi,

welke de verschillende Rijksfondsen in rekening-courant met het Rijk hadden. Bij het bedrag, dat aan schatkistpapier, is uitgegeven, moet ook rekening worden gehouden met het zich in het bezit van het Egalisatiefonds bevindend papier. Het bedrag hiervan wordt echter uit den aard der zaak niet gepubliceerd, de opmerking zij derhalve slechts ter wille van de volledigheid gemaakt.

Verdeeling over de rentetypen.

Volgens het verslag der Rijks-Verzekeringbank over 1935 heeft deze instelling bij de samenstelling der balans haar berekeningen gebaseerd op een rente van 3½ pCt. Er van uitgaande, dat bij de berekening der reserves enz. bij de meeste instellingen tegenwoordig een rente tusschen 3 en 3½ pCt. als grondslag wordt aangenomen, verdeelen wij het bezit aan Nederlandsche en Indische Staatsleeningen in twee groepen, één groep, omvattende alle leeningen, welke minder dan 4 pCt., en één groep, omvattende alle leeningen, welke 4 pCt. of meer aan rente afwerpen. Verder willen wij veronderstellen, dat de leeningen, welke 4 pCt. of meer geven, zullen worden geconverteerd in 3 pCt. leeningen, doch dat men de 3½ pCt. leeningen nog onveranderd zal laten doorloopen. De eerste groep omvat derhalve de typen 2½, 3 en 3½ pCt., de tweede de 4, 4¹/₁₀ en 4½ pCt. leeningen. Daar de leeningen der eerste groep niet voor conversie in aanmerking komen, kunnen deze verder vrijwel buiten beschouwing blijven. De Surinaamsche leeningen zijn uitsluitend van het 3 pCt.-type, zoodat wij ons hiermede niet verder behoeven bezig te houden. Zij zijn trouwens, wegens het betrekkelijk geringe bedrag, voor ons onderzoek van weinig belang.

Wij geven thans naast elkander een opgave van de uitstaande bedragen aan Nationale en Indische schuld, onderverdeeld naar het rentetype, en van de bedragen, die zich daarvan in het bezit der Rijksfondsen bevinden. In deze opgave zijn de bezittingen van het Ouderdomsfonds B en van den Postchèque- en Girodienst, wegens het ontbreken van nadere gegevens, niet verwerkt.

	Totaal uitstaand bedrag ¹⁾	Zich bij de Rijksfondsen bevindend bedrag
4 % Nederland	1.798.674.000	659.191.900
4.4 % „	46.645.000	47.625.000
Nederl. Nat. Schuld	1.845.319.000	706.816.900
4 % Ned.-Indië	1.026.055.000	233.101.000
4½ % „	148.690.000	42.608.000
Indische Obl. Schuld	1.174.745.000	275.709.000

¹⁾ Ontleend aan Van Oss, uitgave 1937.

Bij alle tot dusver gegeven cijfers hebben wij de nominale waarde opgegeven, daar deze het uitgangspunt is van het bedrag der desbetreffende schuld en van de te betalen rentebetragten. Het lagere cijfer aan uitstaande 4.4 pCt. Nationale schuld t.a.v. het bezit der Rijksfondsen wordt verklaard uit de verschillende data, die een absolute vergelijking niet mogelijk maken. Sinds de opgave van het bedrag van het bezit der Rijksfondsen is op die leening afgelost. Van groot belang zijn de afwijkingen, uit de verschillen der data ontstaan, echter niet.

Gevolgen van conversie.

Bij conversie van de leeningen, die 4 pCt. of meer geven, in 3 pCt. leeningen, zullen de verschillende fondsen derhalve, voor zoover het hun bezit aan Nederlandsche en Indische Staatsfondsen betreft, aan rente derven:

1 % over f 659.191.900 Nederland	f 6.591.919
1.4 % over f 47.625.000 „	666.750
Rentederiving op N.W.S.	f 7.157.669
1 % over f 233.101.000 Ned.-Indië	f 2.331.010
1½ % over f 42.608.000 „	639.120
Rentederiving op Indische leeningen	f 2.970.130

In het geheel wordt derhalve op Nederlandsche en Indische Staatsleeningen bij conversie in 3 % leeningen aan rente minder ontvangen f 10.127.799

Invloed op de Rijksfinanciën.

Daar het Rijk de verplichtingen van de Nederlandsche Fondsen rechtstreeks waarborgt, moet worden nagegaan, in hoever de lagere rente op de in Nationale en Indische schuld belegde gelden, de rentabiliteit dier fondsen beïnvloedt.

1a. Het ongevalfonds. Dit derft dan ongeveer f 167.000 per jaar. De berekeningen zijn gebaseerd op een gemiddeld rendement van 3½ pCt., welk gemiddelde bij conversie waarschijnlijk zal worden bereikt, terwijl het niet is uitgesloten, dat het rendement in werkelijkheid onder 3½ pCt. zal blijven. In het laatste geval zal herberekening op den grondslag van een lager percentage gewenscht zijn, waarbij de algemeene reserve van f 4.673.003 zal moeten worden aangesproken. Dat de Staat een extra-bijdrage zal moeten verstrekken is evenwel voorshands niet waarschijnlijk, voor zoover het ons onderzoek betreft.

1b. Het invaliditeitsfonds. Dit zal f 2.429.420 minder aan inkomen genieten. Van de totale beleggingen van ongeveer f 439.822.000 (ongerekend de vordering van f 283.654.087,53 op het Ouderdomsfonds A) maken de directe en indirecte Rijks- en Indische Gouvernmentsschuld f 254.208.000 uit, volgens balans-, niet volgens nominale, waarde. Een herberekening zal hierbij zeer zeker noodig zijn.

1c. Het ouderdomsfonds B. Daar hieromtrent geen specificatie van de samenstelling der portefeuille is gegeven, valt het buiten onze beoordeeling.

2. Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Dit fonds ontvangt volgens onze gegevens per jaar f 4.188.323 minder aan inkomsten uit rente van Nederlandsche en Indische Schuld. Het batig saldo van inkomsten en uitgaven bedroeg over 1935 f 13.392.448,42, zoodat het gemis van f 4.2 miljoen niet onoverkomelijk is. De vraag blijft echter, in hoever de andere beleggingen minder gaan opbrengen, doch dit valt buiten het bestek van ons onderzoek.

3. De Rijkspostspaarbank. Deze derft f 639.706, terwijl zij in 1936 een winst boekte van f 34.9 miljoen. Zij zal dus het mindere inkomen kunnen verdragen en ook haar inkomsten uit andere beleggingen nog kunnen zien verminderen, zonder haar winst geheel te zien verdwijnen. Bovendien bezit zij in verlagings der rente op de spaarbankboekjes een middel om een dreigende verstoring van het evenwicht te voorkomen. Het is evenwel, gezien de winst, welke zij in 1936 nog heeft gemaakt, de vraag of voor het nemen van dezen maatregel de tijd reeds is gekomen. Het gevaar, dat de lagere rentestand der openbare schuld zal leiden tot een bijpassen uit de Rijksmiddelen komt ons onwaarschijnlijk voor.

4. De Postchèque- en Girodienst kan, wegens het ontbreken van de noodige gegevens, ook in dit opzicht niet worden besproken.

Invloed op de Indische financiën.

Met uitzondering van het Pensioenfonds voor Europeesche Locale Ambtenaren in Nederlandsch-Indië komen de baten der Indische Fondsen ten goede van de Indische financiën, terwijl de tekorten door het Indische Gouvernement moeten worden bijgepast.

5. De Eigen-Pensioenfondsen voor Indische Landsdienaren. Dit zijn 5 fondsen, die gecombineerd worden beheerd en waarover ons de gecombineerde gegevens ten dienste staan. Zij hadden over 1935 een tekort van f 47.770.174,49. Wegens de renteverlaging van de staats- en Indische schuld zal f 409.008 minder worden ontvangen, zoodat, afgezien van andere maatregelen en verminderde inkomsten uit anderen hoofde, dit tekort zal stijgen tot ongeveer f 48.2 miljoen, ten laste der Indische financiën.

6. Het Pensioenfonds voor Europeesche Locale Ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Dit ziet zijn voordeelig saldo van f 1.072.626,82 verminderen met f 47.575, hetgeen op het voordeelig saldo niet zoo heel veel uitmaakt. Tenzij de andere beleggingen veel minder opleveren of er andere, hier niet voor be-

spreking in aanmerking komende, feiten zich voordoen, zal men toch weer een voordeelig saldo, evenals tot dusver aan het kapitaal kunnen toevoegen.

7. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Burgerlijke Landsdienaren in Nederlandsch-Indië. Dit ziet zijn overschot van f 4.120.538,92 met f 149.305 verminderen, hetgeen een mindere ontvangst voor de Indische financiën beteekent.

8. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Officieren van het Nederlandsch-Indische Leger. Het tekort van f 512.218,38 wordt met f 31.127 verhoogd, ten laste der Indische financiën.

9. Het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche Militairen beneden den rang van Officier bij de Koloniale troepen. De vermindering aan inkomsten bedraagt hier f 48.050, hetgeen derhalve een verlagings van het voordeelig saldo van f 1.286.153,31 vormt, welk bedrag aan de Indische financiën ten goede komt.

De Indische middelen ontvangen derhalve aan baten minder en moeten aan bijdragen meer uitgeven f 637.490.

Slotbeschouwingen.

Van de Nederlandsche Fondsen is het alleen bij het Invaliditeitsfonds niet uitgesloten, dat een herberekening noodig is, welke een belasting van het Nederlandsch budget kan veroorzaken. Dit fonds bezat echter op 31 December 1935 slechts f 142.700.300 nominaal Nederlandsche Staatsschuld, welke 4 pCt. of meer rente draagt op een totaal uitstaand bedrag van f 1.845.319.000, dus nog geen 10 pCt. van de totale uitstaande Nationale 4 pCt. en 4.4 pCt. schuld. Het treffen van een regeling kan dus voor den Staat nooit al te groote bezwaren medebrengen. De andere Nederlandsche Fondsen hebben, wegens de verlaging van de rente op de Nederlandsche en Indische schulden, niet zoodanige nadeelige gevolgen, dat deze op den Staat moeten worden verhaald.

Met de Indische Fondsen en hun verhouding tegenover de Indische financiën is het geheel anders gesteld. Daar de overschotten der fondsen ten goede en hun tekorten ten laste der Indische Financiën komen (met uitzondering van het Fonds, onder 6 opgenomen) heeft de renteverlaging van de Indische schuld geen gevolgen voor de Indische financiën, voor zoover het de beleggingen dezer fondsen betreft en draagt het Indische Gouvernement ten laste de lasten, verbonden aan de mindere rente-opbrengst van de Nationale schuld, voor zoover de Indische fondsen hun gelden daarin hebben belegd.

Van de f 315.8 miljoen Indische schuld der Rijksfondsen was f 72.3 miljoen bij de Indische Fondsen belegd, hetgeen van de totale Indische gevestigde schuld ad f 1.329,6 miljoen slechts enkele procenten uitmaakt. In feite wordt dan ook de verlaging van de rente op de Indische schuld, evenals van de Nederlandsche, behalve door de particuliere beleggingsinstellingen en de particuliere beleggers, voor een belangrijk deel door de Nederlandsche fondsen opgevangen, terwijl het aandeel, dat het Indische Gouvernement voor zijn rekening krijgt, gering moet worden geacht. Al bestaat er een belangrijk verschil met het moederland, waar het Rijk naar verhouding nog minder schade heeft, daar slechts het Invaliditeitsfonds een gevaar voor bijpassen kan vormen.

Dr. J. GABRIËLS.

EMDEN VOOR KOLEN EN ERTS CONCURRENT VAN ROTTERDAM?

Sedert eenige jaren bestaat in Duitsland het streven om de in- en uitgaande goederenstromen, voor zover dit vervoer per zeeschip plaats vindt, over de eigen zeehavens te leiden.

Speciale spoorwegtarieven trachten dat te bevorderen. Nog slechts enkele weken geleden werd daartoe een havencommissie ingesteld, die tot taak heeft alle maatregelen te treffen, welke een toeneming van het

verkeer in de Duitse Oost- en Noordzeehavens tot gevolg kunnen hebben.

In een brochure „Rhein oder deutsche Seehäfen?“ wijst de schrijver, Dr. Kurt Giese, erop, dat vooral het goederenverkeer met West-Duitsland over Hollandse en Belgische Rijnmondhavens plaats vindt.

„De gedachte, lag voor de hand — aldus de schrijver — of hier niet blijvend aanzienlijke deviezen-hoeveelheden verloren gaan, daar toch een weg, welke over buitenlandse zeehavens voert en door buitenlandse vervoermiddelen bediend wordt, noodwendig deviezen vorderen moet.

En daaruit volgde weer de vraag, of deze verliezen niet te vermijden waren, indien men het over vreemde verkeerswegen en vreemde havens gaande Duitse verkeer over zuiver Duitse verkeerswegen met Duitse vervoermiddelen de Duitse zeehavens toevoeren kon.”

Het hierboven bedoelde deviezenverlies wordt door den schrijver alleen voor in- en uitvoer, dus zonder doorvoer, op 150 millioen R.M. gesteld.

Zoals gezegd, dit streven bestaat reeds enige tijd, maar het heeft nog niet kunnen voorkömen, dat Antwerpen en Rotterdam zich sneller ontwikkelden dan de Duitse Noordzeehavens. Zo is over de eerste 9 maanden van dit jaar het scheepsverkeer in de Duitse Noordzeehavens ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar slechts met 1½ pCt. toegenomen, terwijl Rotterdam alleen reeds een toename met 15 pCt. boekte.

Voor het goederenverkeer (zonder bunkerolen en -olie) bedroeg de stijging: Rotterdam 27.6 pCt., Amsterdam 21.3 pCt., Antwerpen 14.2 pCt., Hamburg 14.7 pCt., Bremen 17.8 pCt., Emden daling 2.9 pCt. ¹⁾

Men mag echter uit bovenstaande gegevens niet afleiden, dat het streven om het goederenverkeer in meerdere mate over Duitse havens te leiden op den duur geen schadelijke gevolgen voor de havens aan de Rijn-Maasdelta met zich zal brengen.

De ontwikkeling van de haven van Emden bewijst zulks.

Weliswaar ging het goederenverkeer van die haven in de eerste 9 maanden van dit jaar ten opzichte van dezelfde periode van 1936 met 2.9 pCt. achteruit, maar dit was het gevolg van belangrijke verbeteringswerken aan het Dortmund-Eemskanaal, als gevolg waarvan de vaart door dit kanaal, dat Emden met het Ruhrgebied verbindt, enige tijd gestremd was.

De ontwikkeling van het goederenverkeer met deze haven komt het best tot uiting als wij een wat langere periode beschouwen:

	Goederenverkeer ter zee in tons van 1000 kg ²⁾ .		
	Invoer	Uitvoer	Totaal
1933	1.506.000	3.468.000	4.974.000
1934	2.907.000	3.710.000	6.617.000
1935	3.035.000	4.115.000	7.150.000
1936	3.643.000	4.628.000	8.271.000

Nu is een totaal van 8.2 millioen nog geen kwart van de totale goederenomzet van de Nieuwe Waterweg (36.7 millioen ton in 1936), maar het opvallende is de sterke toename (bijna verdubbeling) in de laatste vier jaar.

Het is voornamelijk de invoer, welke tot dat resultaat heeft bijgedragen; deze steeg in genoemde vier jaar met 142 pCt., de uitvoer slechts met 33 pCt.

Emden is voornamelijk een aanvoerhaven van erts en een uitvoerhaven van kolen. 94 pCt. van de aanvoer bestaat uit erts en 86 pCt. van de uitvoer uit kolen, ongerekend de bunkerolen.

Het is dus wel van belang eens na te gaan hoe het met de ontwikkeling van beide goederensoorten is gegaan ¹⁾:

	Aanvoer erts Uitvoer kolen (zonder bunkerolen)	
	(In duizend ton).	
1932	555	2.428
1933	1.274	3.124
1934	2.492	3.293
1935	2.711	3.537
1936	3.403	3.988

¹⁾ Cijfers Gem. Rotterdam. ²⁾ Cijfers K. v. K. R'dam.

„Uit deze cijfers komt vooral de sterke ontwikkeling van het ertsvervoer over Emden naar voren. Stellen wij 1932 op 100, dan waren de verhoudingscijfers voor erts (aanvoer):

	Emden	Nieuwe Waterweg
1929	415	408
1932	100	100
1936	613	269

En voor kolen (uitvoer):

	Emden	Nieuwe Waterweg
1929	54	181
1932	100	100
1936	164	181

Al mag dan de totale erts-aanvoer van Emden (3.4 mill. ton) nog ver beneden die van de Nieuwe Waterweg (8.6 mill. ton) blijven en al is dat met de uitvoer van kolen (Emden 4 mill. ton; Nieuwe Waterweg 9.7 mill. ton) eveneens het geval, de verhoudingen zijn bezig zich sterk ten gunste van Emden te wijzigen en er is geen reden, ook al zakten de cijfers over de eerste 9 maanden van 1937 door bovengenoemde verbeteringswerken aan het Dortmund-Eemskanaal wat in, om aan te nemen, dat deze ontwikkeling zich niet verder zou voortzetten.

Integendeel, juist die verbeteringswerken aan genoemd kanaal, waarlangs vrijwel alle te Emden aangevoerde goederen vervoerd moeten worden, zullen het tempo van die ontwikkeling doen versnellen.

Dit kanaal loopt in de richting Noord-Zuid op niet grote afstand van de Nederlandse grens. De vaarweg Emden-Ruhrgebied zal niet veel langer zijn dan die van Rotterdam naar het Ruhrgebied. Thans is deze nog slechts bevaarbaar voor schepen van 700 ton. Er zijn echter, naar het dagblad „Scheepvaart“ d.d. 26 Febr. '37 berichtte, reeds plannen uitgewerkt om dit op 1500 ton te brengen. Deze plannen omvatten een nieuw kanaal van 80 km lengte, tien sluizen, dijken van 10 tot 20 m hoog, 50 bruggen, rivieren en spoorwegen zullen onder het kanaal worden doorgeleid. Een werk van 5 jaar, dat 100 mill. R.M. zal kosten.

Misschien komt er nog wel een jaartje bij, maar in ieder geval blijkt uit deze plannen, dat het de Duitsers ernst is om het goederenverkeer ter zee zoveel mogelijk over de Duitse Noordzeehavens te leiden en aldus het deviezenverlies, dat ontstaat uit het vervoer over Rotterdam en Antwerpen, tot een minimum terug te brengen. J. A. BRANDSTEDER.

AANTEKENINGEN.

Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor 's-Gravenhage.

De volgende passages zijn ontleend aan de Nieuwjaarsrede van den heer A. G. Verbeek, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor 's-Gravenhage:

Het jaar 1937 ving aan onder moedige omstandigheden; de depreciatie van onze munt opende o.m. het vooruitzicht, dat de Nederlandsche exporteurs zich met hun buitenlandsche concurrenten op de wereldmarkt zouden kunnen meten.

Het begin des jaars stelde dan ook niet teleur.

Zoewel hier te lande als in Indië was een algemeene opleving duidelijk merkbaar.

In Nederland waren het voornamelijk de scheepvaart, de metaalindustrie en de textielnijverheid, die van de veranderde omstandigheden profiteerden.

Nadat de talrijke opgelegde schepen van onze handelsvloot reeds in 1936 gaandeweg in de vaart waren gebracht, hield, tengevolge van de voortdurende verbetering van den wereldhandel, de vraag naar scheepsruimte aan.

Onze werven kregen weer nieuwe opdrachten en de rederijen konden weer goed loonende prijzen bedingen. De voor export werkende industrieën waren goed van orders voorzien.

Omstreeks het midden des jaars trad helaas reeds weer een verslechtering in, die zich tot aan het eind voortzette.

Tal van bedrijven, zooals de handel in voedings- en genotmiddelen, heeren- en damesconfectie, de maakkleeding,

de meubel- en de radiohandel, de mode-artikelen, de papier- en de kantooromachinerhandel, de haardenindustrie, de handel in huden en leder en die in optische artikelen, waren in de eerste maanden, sommigen tot Juli, anderen tot September, een verbetering aan; daarna vertoonde zich weer een inzinking.

Het grootwinkelbedrijf constateert een lichten vooruitgang, verschillende factoren, waaronder de vrees voor vermindering der koopkracht domineert, temperen de verwachtingen voor het nieuw begonnen jaar.

Andere bedrijven, waaronder de brood- en de banketbakkerijen, de handel in sigaren en in gedistilleerd en vooral de slagerijen, verkeerden gedurende het geheele jaar in ongunstige omstandigheden.

De boekdrukkerijen klagen over de concurrentie van de Landsdrukkerij, terwijl het meubeltransportbedrijf ongelijke concurrentie ondervindt van een tweetal liefdadige instellingen.

Een gelukkige uitzondering maakten de metaalindustrie, de betere manufacturenzaken, de machinefabricatie, de rubberindustrie, de metaalgietterijen, de lederwaren en de automobielen; van al deze bedrijven ontvingen wij opgewekte rapporten.

De uitkomsten van de levens- en ongevallenverzekeringbedrijven zijn gunstig; de verzekerde bedragen namen toe, terwijl het schadeverloop voordeelig was.

Ook de transport-, bedrijfs- en brand- en inbraakverzekeringen boekten vooruitgang.

De slechte toestand van de slagers- en bakkersbedrijven, zoals ik die verleden jaar schetste, verergerde nog in 1937.

De slagersonderingen verzochten der Regeering, op hun bedrijf de vestigingwet voor de kleinbedrijven toe te passen.

Hangende het onderzoek, stelde de Regeering op 18 Augustus een spertijd voor deze bedrijven in voor den tijd van 6 maanden.

Belanghebbenden verwachten, dat de vestigingwet in Januari op de slagersbedrijven van toepassing zal worden verklaard.

De organisaties der bakkers, die verleden jaar een verzoek tot de Regeering richtten om een onderlinge overeenkomst tot vaststelling van de broodprijzen voor Amsterdam en Rotterdam verbindend te verklaren, welk verzoek werd afgewezen, hebben thans ook een beroep op de vestigingwet gedaan.

Ook zij hebben daarmede een aanvankelijk succes behaald; voor het vestigen van nieuwe bedrijven is, op 9 December, een spertijd van 6 maanden afgekondigd.

Van een daarop eventueel te volgen toepassing der vestigingwet, verhopende de bakkers een genezingsproces.

De preciaire toestanden in vele takken van bedrijf en handel brengen er de bedrijfsgeenooten meer en meer toe, te trachten daarin, door onderling overleg, verbetering te brengen.

Het resultaat is echter over het algemeen ontmoedigend.

Wanneer men, na moeizame onderhandelingen, eindelijk tot een regeling is gekomen, wordt deze bijna altijd door enkele bedrijfsgeenooten getorpedeerd.

Het kan daarom geen verwondering baren, dat de organisaties het middel aangrijpen, dat de vestigingwet voor de kleinbedrijven huu biedt; wanneer het voorstel voor de vestigingwet voor de industrieën zal zijn aangenomen, zullen deze organisaties denzelfden weg opgaan.

Wat men ook tegen deze wet en dit wetsvoorstel moge inbrengen, men kan niet ontkennen, dat de behoefte aan ordening in vele bedrijfstakken ernstig gevoeld wordt en dat deze, althans in de bedrijfstakken, waarin talrijke zaken betrokken zijn, bijna nooit door onderling overleg bereikt kan worden.

Na een overzicht van den toestand van de voor het district der Kamer bijzonder belangrijke bedrijfstakken, wijdt de heer Verbeek in zijn rede o.m. aandacht aan de Indische cultuur- en industriele ondernemingen, die volgens den spreker spoediger opveerden dan de Nederlandsche bedrijven:

Eensdeels is dit hieraan toe te schrijven, dat Indië zich vóór de devaluatie reeds veel meer aan het wereldprijzeniveau had aangepast dan het moederland; de drastische sanceringsmaatregelen, daar reeds toegepast, deden de voordeelen van de devaluatie ten volle aan het bedrijfsleven ten goede komen.

Anderzijds werkten restricties, op meerdere cultuurproducten en op tin toegepast, ten goede.

In het vervolg van zijn rede staat de heer Verbeek ook stil bij de oorzaken en gevolgen van de nieuw ingetreden economische depressie en merkt o.m. op:

De kapitaalwinsten, door belegging in aandelen van industriele- en cultuurondernemingen behaald, gingen grootdeels weer, verloren en de voorzichtige beleggers in goudgerande papieren zagen hun inkomsten sterk achteruitgaan door conversie van Staatsleeningen, pandbrieven en andere obligaties.

Dat een en ander niet alleen het optimisme, dat zich, in het begin des jaars, in grooteren kooplust manifesteerde, verloren deed gaan, maar dat daardoor in sterke mate de koopkracht der bevolking verminderd is, behoeft geen betoog.

De terugslag in het bedrijfsleven in het begin van het tweede halfjaar en, sterker nog, in het derde kwartaal, weerspiegelt zich duidelijk in het aantal werklozen, bij de Arbeidsbeurs ingeschreven.

en verder:

De vrees, dat wij weer staan aan het begin van een nieuwe langdurige crisis, wordt door de economen van naam niet gedeeld.

Zij erkennen echter de mogelijkheid, dat deze kan ontstaan, als een angstpsychose zich van de wereld zou meester maken.

Voor het Nederlandsche bedrijfsleven, dat, in tegenstelling met dat van andere landen, nog slechts korten tijd herstellende was, zou een nieuwe, zware crisis wel zeer noodlottig zijn.

De reserves, in vroegere tijden gevormd, zijn tijdens de groote crisis ingeteerd en de gelegenheid tot aanvulling daarvan heeft ontbroken.

Het streven moet dus allereerst gericht zijn op het versterken der positie van onze bedrijven en daartoe dienen de lasten, die er op drukken, zooveel mogelijk verlicht te worden.

In geen geval mogen nieuwe lasten de productie- en bedrijfskosten verhoogen.

Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor het gebied Utrecht.

Aan de Nieuwjaarsrede van den heer Dr. F. H. Fentener van Vlissingen, algemeen voorzitter der Kamer van Koophandel voor het gebied Utrecht, ontleenen wij het volgende:

Het algemeen conjunctuurverloop in 1937.

Het statistisch materiaal betreffende de wereldhuishouding leert ons, dat ruw gesproken de eerste helft van het jaar 1937 alle kenteekenen droeg van een snel opgaande conjunctuur. De goede perspectieven, die aan het einde van 1936 het nieuwe jaar scheen te bieden, leken wel haast over de geheele linie de overhand te hebben gekregen en de vele reserves, die een aandachtig beschouwer van den economischen toestand bij het begin van het jaar 1937 ten opzichte van de vooruitzichten, die het bood, wel moest maken, begonnen meer en meer overbodig te lijken.

Een voortdurend toenemende productie, stijgende prijzen van grondstoffen en landbouwproducten, een vermindering der werkloosheid, oplopende effectenkoersen en vermeerderde ondernemerswinst, verhoogde loonen en grotere omzetten, kon men in alle landen, waar geen bijzondere omstandigheden van politieke aard het beeld vertroebelden, vinden. Maar ook de wereldhandel scheen in die periode voor het eerst na lange jaren zijn vleugels weer eens ter dege te kunnen uitslaan en zijn volumen overtrof in het tweede kwartaal zelfs het gemiddelde van het hoogtejaar 1929¹⁾. Gepaard hiermede ging als vanzelfsprekend een toenemende vraag naar scheepsruimte. De vele schepen, die gedurende de crisis moesten worden opgelegd, konden geleidelijk weer allentwege in de vaart gebracht worden en ondanks de verhoogde tonnage van de wereldhandelsvloot — van 64.0 miljoen B.R.T. op 1 Juli 1936 tot 65.3 miljoen op 1 Juli 1937 —, stegen de zeevrachten in een ongekend snel tempo²⁾. Lege havens en verlaten kades maakten overal plaats voor een havenbeeld vol bedrijvigheid en de koopers op de wereldmarkt, die men allengs reeds als een der uitstervende rassen was gaan beschouwen, bleken plotseling nog over zooveel jeugdig vuur en zulk een onstuimigheid te beschikken, dat zij letterlijk de waren uit de handen der verkoopers rukten.

Het economisch statistisch materiaal over de laatste zes maanden van 1937 geeft een geheel ander beeld te zien dan dat van de eerste zes. Vallende groothandelsprijzen,

¹⁾ 3e kwartaal 100.7 als 1929 = 100.

²⁾ Volgens „De Economist” is het totaal-indexcijfer der vrachten in Juli 1937 tot 154.5 (1898—1913 = 100) opgelopen.

dalende effectenkoersen, een verminderde, industriële bedrijvigheid en wederom een stijging van het aantal werklozen.

Weliswaar schijnt in enkele landen de conjunctuur nog op het bereikte hoge niveau te kunnen worden gehandhaafd, weliswaar valt in verschillende andere landen nog slechts een geringe terugslag waar te nemen, maar daartegenover staat, dat bijv. in de Vereenigde Staten het conjunctuurbeeld allengs weer een bedenkelijk crisiskarakter is gaan vertoonen, zoodat men alles tezamen genomen wat de laatste twee kwartalen van 1937 betreft, zeker niet meer van een gunstig verloop der wereldconjunctuur kan spreken.

Als vanzelf rijst de vraag: staan wij hier voor een tijdelijke ombuiging van een conjunctuurlijn, welke in haar wezen een stijgende tendens blijft behouden, of hebben wij den top reeds overschreden en gaat het verder in dalende richting?

De heer Fentener van Vlissingen herinnert in dit verband aan een uittaling in zijn vorige nieuwjaarsrede, dat de betere verwachtingen, die wij aan den aanvang van 1937 mochten koesteren, alleen dan konden worden vervuld, indien wij er in zouden slagen tot een vrijer internationaal ruilverkeer, tot gezondere staatsfinanciën en tot internationaal bruikbare ruilmiddelen te komen en vervolgt dan:

Belangrijker nog dan het verloop van de conjunctuurindices in 1937 is dus, wat er in wezen in de economie der toonaangevende cultuurstaten en in hun onderlinge betrekkingen gedurende dit tijdstip gewijzigd is.

Gaan wij deze wijzigingen na, dan kan dat helaas ons optimisme niet stimuleeren.

In de eerste plaats moeten wij dan immers al dadelijk constateeren, dat, hoewel wij in den aanvang van 1937 zeker konden zeggen, dat gaandeweg de crisis, die in 1929 inzette, was overwonnen, het zoo hoog noodige opruimingswerk der crisis- en noodmaatregelen ook in het jaar 1937 weinig voortgang heeft gemaakt.

Wat zou natuurlijker geweest zijn, dan dat met het afnemen van den nood en het verdwijnen van de crisisomstandigheden ook die overheidsmaatregelen waren ingetrokken, die hun ontstaan uitsluitend aan de crisis te danken hadden en wier karakter, tijdelijke hulpverlening in nood, steeds op den voorgrond was gesteld.

De spiraalloop van buiten naar binnen: hoe minder exportgelegenheid hoe groter bescherming van de binnenlandsche markten, hoe groter bescherming van de binnenlandsche markten, hoe minder exportgelegenheid, had, zooals de omstandigheden zich in de tweede helft van 1936 ontwikkelden, nu in de richting van binnen naar buiten behooren plaats te vinden. Maar ondanks de onmiskenbare grotere exportgelegenheid, bleef de bescherming der binnenlandsche markten vrijwel over de geheele linie gehandhaafd.

De vermindering der werkloosheid had, zou men zoo zeggen, een gereede aanleiding moeten zijn voor de overheid om den omvang van de onproductieve en niet direct productieve uit de staatskas gefinancierde werkzaamheden te beperken.

Van pogingen om koopkracht te scheppen ten koste van deficitaire budgetten had men meer en meer moeten afzien toen allereerste, tengevolge van een verhooging der industriële productie en stijging van de prijzen der voornaamste agrarische producten en grondstoffen, de koopkracht op economisch gezonde wijze vermeerderde.

Tengevolge van de waarlijk ontstellende bewapeningsprogramma's, maar daarmede ook door het uitvoeren van tal van werkverschaffingsobjecten en autarkische opzetten, waren de bedragen, die gedurende 1937 uit de verschillende staatskassen in het bedrijfsleven gepompt werden, echter groter dan ooit te voren.

De verbeterde economische omstandigheden deden overal de inkomstbronnen van den Staat ruimer vloeien, terwijl de ongekende geldruimte een aanzienlijke vermindering van den rentelast der overheidsorganen beteekende. Wie echter gehoopt en verwacht had, dat zulks ons nader zou gebracht hebben tot sluitende begrotingen en een vermindering van den loodzwaren druk der belastingen en vaste lasten kwam bedrogen uit.

Het Driemogendheden-accoord op monetair gebied en, het daarop volgende alignment van het goudblok opende, hoopvolle uitzichten op een verbetering der internationale betalingsmogelijkheden. Ook in dit opzicht bracht 1937 echter teleurstellingen. De Fransche Franc moest nogmaals onder het mes en desniettegenstaande kan nog niet met overtuiging gezegd worden, dat de Franc Bonnet nu ook werkelijk nettement bon is.

De bekende goudberg in de Vereenigde Staten kon niet eens verhinderen, dat de Dollar een periode van zoodanige slapte vertoende, dat ernstige geruchten omtrent verdere devaluatie van deze munteenheid ontstonden.

Ondanks een wezenlijk grootere exportmogelijkheid was er van geleidelijke vermindering der deviezenrestricties in 1937 geen sprake, integendeel het omgekeerde zagen wij gebeuren in Italië, Japan en Brazilië.

Ondanks de zoo verheugende vergrooting van het volumen van den internationalen goederenruil, kwam er geen verbetering in de voorziening van grondstoffen en levensmiddelen van die landen, die op dit punt moeilijkheden ondervinden, hetgeen er op wijst, dat de internationale economische betrekkingen wel intensiever zijn geworden, maar de internationale arbeidsverdeling geenszins efficiënter werd.

Summa summarum moeten wij dus aan het einde van het jaar 1937 constateeren, dat de goede kansen, die in den aanvang aanwezig schenen te zijn, niet werden behout en dat wij derhalve gevoegelijk dit jaar het jaar der „verpasse Gelegenheden" kunnen noemen.

De voorzitter der Utrechtsche Kamer van Koophandel meent, dat ook indien wij de voornaamste volkshuishoudingen afzonderlijk beschouwen, wij slechts kunnen vaststellen, dat de toestand van het bedrijfsleven in het begin van 1938 een minder gunstig aanzien heeft gekregen dan in het begin van 1937 het geval was.

Als wij, volgens spreker, ondanks de verschillende aspecten van het economisch beeld van 1937, een antwoord op de in den aanvang gestelde vraag willen vinden, zou dit ongeveer als volgt moeten luiden:

„1937 heeft niet de geleidelijke voortzetting van de algemeen ingezette conjunctuurverbetering, die in den aanvang daarvan viel te constateeren, gebracht. De toen aanwezige latente gevaren hebben zich in den loop van het jaar duidelijk gemanifesteerd en hebben in de gunstigste gevallen de stijging van het conjunctuurverloop tot staan gebracht, in minder gunstige gevallen een gevoelig terugslag veroorzaakt en in de ongunstigste gevallen de conjunctuur op zoo snelle en heftige wijze doen omslaan, dat reeds weder van een crisis gesproken moet worden.

Indien niet alle teekenen bedriegen, bevinden wij ons wat de wereldconjunctuur betreft op den rand van een hellend vlak en indien wij er niet in slagen verschillende ongunstige factoren in het bestel der wereldhuishouding te elimineeren, lijkt een nieuwe wereldcrisis onvermijdelijk."

Zullen wij daarin slagen, of zullen wij daarin niet slagen, ziedaar de groote quaestie!

Wie deze vraag ontkennend beantwoordt, toont een gebrek aan optimisme, dat hem ongeschikt doet zijn voor onzen benardden tijd, want wij beseffen allen, dat een nieuwe bedreiging van onze materiele welvaart de tegenstelling tusschen de „have-gots" en de „have-nots" zou vergrooten en ons daardoor nog nader zou brengen tot de verschrikkelijkste aller denkbare rampen: een wereldoorlog.

Geluklijk mag gezegd worden, dat de mogelijkheid om te slagen althans theoretisch aanwezig is, daar de gevaarlijke factoren, waarover ik sprak, niet zoozeer van structureelen als wel van kunstmatig aard zijn. Zij spruiten niet uit de natuur der dingen zelve voort, maar zijn veel meer het werk van menschen, dat dus ook door menschenhand ongedaan gemaakt kan worden.

Daarbij komt, dat vrijwel algemeen wordt ingezien, dat de moeilijkheden, die wij ondervinden, voor het meerendeel voortkomen uit de ondoelmatigheid onzer tegenwoordige internationale arbeidsverdeling. In ons modern grootbedrijf heeft de ondervinding ons geleerd, dat rationeel produceeren beteekent: een steeds grootere specialisatie en een steeds verder doorgevoerde verdeling van den te verrichten arbeid. In onze wereldhuishouding hebben wij de doelmatige werking van dit systeem echter hoe langer hoe meer bemoeilijkt door het verkeer van goederen, diensten, menschen en kapitaal over de grenzen steeds meer belemmeringen in den weg te leggen. Dat het verminderen dezer belemmeringen een heel moeilijk werk is, dat in ieder speciaal geval op het heftig verzet van de belanghebbenden, die de bescherming genieten, stuit, is in de practijk voldoende gebleken, doch dit mag geen reden zijn om alle pogingen om een verbetering op dit gebied tot stand te brengen, voor hopeloos te verklaren. De hoofdzaak is, dat gaandeweg in alle kringen onzer samenleving het besef doordringt, dat de beste waarborg voor welvaart en vrede gelegen is in een intensieve internationale samenwerking op economisch gebied, die aan elke volkshuishouding de

beste kansen biedt om de rechtmatige vruchten te plukken van den arbeid, waarvoor zij de meeste geschiktheid bezit.

De heer Fentener van Vlissingen wijst dan op enkele lichtpunten in het autarkisch duister, dat ons gaandeweg heeft omhuld:

De Vereenigde Staten bleven ook in 1937 consequent doorgaan met hun ernstig pogen om door middel van bilaterale handelsverdragen tot een ruimer internationaal handelsverkeer te komen. Indien binnenkort een handelsverdrag op dit beginsel berustend tusschen de Vereenigde Staten en Groot-Brittannië mocht tot stand komen, zooals gehoopt en verwacht wordt, zou dit inderdaad een aanzienlijke stap in de goede richting beteekenen.

Niet alleen in de Vereenigde Staten en in het Britsche Imperium, doch ook in Frankrijk en België, geeft men zich hoe langer hoe meer rekenschap van de gevaren, welke in den tegenwoordigen toestand schuilen, en als men uit dien hoofde bereid de mogelijkheden om tot een verbetering der internationale economische betrekkingen te komen, ernstig onder oogen te zien. De opdracht door de regeeringen van Groot-Brittannië en Frankrijk aan oud-Minister-President Paul van Zeeland verstrekt om voorstellen uit te werken voor maatregelen, die tot een vermindering der handelsbelemmeringen en een meer bevredigenden toestand op monetair gebied zouden kunnen leiden, is daarvan een uitvloeisel.

Hoewel er vaak niet ten onrechte op gewezen wordt, dat een bevredigende internationale samenwerking op economisch gebied niet te verwezenlijken zal zijn, indien de politieke betrekkingen tusschen de volkeren niet aanzienlijk verbeteren, dient daartegenover gesteld te worden, dat de ongunstige politieke sfeer in vele gevallen juist een gevolg is van onbevredigende economische omstandigheden en dat politieke spanningen gevaarlijker worden naar mate de economische druk toeneemt. Dat een verbetering van de internationale betrekkingen niet duurzaam kan zijn, indien zij niet zoowel op politiek als op economisch gebied plaats heeft, is duidelijk, men kan echter van meening verschillen omtrent de vraag of men het vraagstuk eerst van de politieke of eerst van de economische zijde moet aanvatten. Mij wil het voorkomen, dat men, om niet dadelijk met alle voetangels en klemmen, die op het terrein van de internationale politiek verborgen liggen, in aanraking te komen, het best een toenaderingspoging van den economischen kant zou kunnen wagen.

Hoofddoel zou daarbij volgens mijn meening moeten zijn, niet zoozeer om in allerlei onderdeelen afdalend nauwkeurig vast te leggen welke maatregelen elk der betrokken partijen zich verplicht te nemen, maar meer om in principe overeen te komen, dat men elkaar over en weer zoo veel men daartoe bij machte is, bijstand zal verlenen om de economische moeilijkheden, die elk der betrokken partijen ondervindt, zoo mogelijk te overbruggen of te verminderen.

Een soort acte van onderlingen economischen bijstand dus, waarbij partijen zich zouden verplichten in voortdurend onderling overleg al die maatregelen te bestudeeren en vast te leggen, die het beoogde doel zouden kunnen bevorderen. Om praktische redenen zou het daarbij aanbeveling verdienen, dat de eerste stappen in deze richting door een beperkt aantal landen, dat hiervoor het meest in aanmerking komt, zooals bijv. de Vereenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitschland en Italië, zouden ondernomen.

Indien wij ons eens even indenken in de perspectieven, die een dergelijk economisch pact tusschen deze vijf landen zou kunnen openen, kunnen wij slechts van harte wenschen, dat 1938 ons een dergelijke verrassing zal mogen brengen.

Het verloop der conjunctuur in Nederland.

Ook in Nederland kwam in de 2de helft van 1937 een terugslag op de aanmerkelijke conjunctuurverbetering, die in 1936 inzette. Desondanks blijft de tegenwoordige economische toestand gunstig afsteken bij dien van de jaren, die op 1929 volgden en aan 1937 voorafgingen. Het veel gemaakte aanpassingsproces, dat wij voor de devaluatie van den Gulden doormaakten, laat niet na thans goede vruchten af te werpen, daar het meereendeel onzer bedrijfstakken voorloopig nog in staat is met succes op de wereldmarkt mede te dingen. De terugslag in de ontwikkeling van den wereldhandel en de val van de prijzen van een groot aantal belangrijke grondstoffen zullen ongetwijfeld ook voor ons land en voor onze koloniën ongunstige gevolgen hebben. Dit is een reden te meer om groote voorzichtigheid te betrachten op het gebied van ons kostenpeil. De laatst ge-

publiceerde cijfers betreffende den omvang der werkloosheid hebben het sein van het spoor, dat naar loonsverhoogingen voert, reeds weer op onveilig gesteld.

Het onderbreken van de opgaande lijn onzer conjunctuur maakt de zorgen omtrent onze staatsfinanciën nog drukkender, vooral nu wij in de naaste toekomst voor een zoo belangrijke stijging onzer defensie-uitgaven staan. De door de Regeering in verband hiermede aangekondigde verhoging der belastingen beteekent een vermeerdering van den toch reeds veel te zwaren druk, die op het bedrijfsleven rust. De omzetbelasting, die als tijdelijke crisismaatregel ten doop werd gehouden, zal nu „technisch herzien” worden, hetgeen weinig goeds voorspelt voor de kortstondigheid van haar levensduur. Wie de waarheid onder de oogen durft te zien, zal moeten erkennen, dat het tegenwoordig peil onzer overheidsuitgaven, ondanks de verbetering, die in onze economische positie is ingetreden, boven het niveau der financieele draagkracht onzer volkshuishouding uitsteekt.

Hoewel gezegd kan worden, dat wij in 1936 en 1937 voor het eerst sedert 1929 eenigszins op adem zijn gekomen, leert de in de tweede helft van 1937 ingetreden terugslag in de conjunctuur ons, dat er nog geenszins aanleiding is om Hosanna te roepen. Omtrent onze toekomst kunnen wij alleen dan optimistisch zijn, indien wij aan de mogelijkheid gelooven van de totstandkoming binnen niet te langen tijd eener internationale samenwerking op economisch gebied, welke er in slaagt het algemeen welvaartspeil door middel van een meer efficiënte internationale arbeidsverdeling te verhoogen.

Tenslotte dient volgens den heer Fentener van Vlissingen vermeld te worden, dat 1937 ons met een nieuw kabinet als onderdeel van het Regeeringsprogramma de economische ordening bracht. Spreker merkt dienaangaande op:

Wat deze ons in de toekomst brengen zal, zullen wij moeten afwachten en de tijd is dan ook nog niet gekomen om te trachten na te gaan welke de voor- en nadeelen zijn, die de nieuwe ordening, welke de Regeering voor ons bedrijfsleven noodig acht, oplevert. Want het allergrootste belang voor het bedrijfsleven is het echter, dat het zoo spoedig mogelijk in het klare wordt gebracht aangaande de soort van ordening, die de Regeering maar ook aangaande die, welke de verschillende politieke partijen, welke zoo luid om ordening roepen, voorstaan. De begrotingsdebatten hebben in deze eenig licht gebracht.

In de moderne economische literatuur wordt onder ordening — planning, Planwirtschaft, économie dirigée — vrijwel zonder uitzondering die ordening verstaan, die door een centraal overheidsorgaan van bovenaf aan de producenten of zelfs aan de consumenten wordt opgelegd. Deze ordening beteekent onmiskenbaar een eerste stap op den weg naar den corporatieven of naar den solidaristischen staat, en de geleidelijke uitschakeling van het particuliere initiatief.

Volgens de Memorie van Antwoord op de algemeene beschouwingen omtrent het Xe hoofdstuk der Staatsbegroting is dit soort ordening *niet* de ordening, die door onzen Minister van Economische Zaken beoogd wordt. Zijne Excellentie stelt zich op het standpunt, dat ordening, wil zij haar hoogste effect sorteeren, door de bedrijfsgeenooten zelf ter hand moet worden genomen en dat de Regeering daarbij stimuleerend en sanctionneerend dient op te treden. Dit zou in feite neerkomen op het geven van uitbreiding aan een systeem, dat door tal van producenten reeds ten tijde, toen de z.g.n. liberalistische handelspolitiek hoogtij vierde, werd toegepast, maar dat toenmaals volstrekt niet altijd genade vond in de oogen van de Overheid.

Uit hetgeen de Minister verder hieromtrent zegt en met name uit de nadere toelichting, door Zijne Excellentie bij de mondelinge behandeling gegeven, blijkt echter, dat zijn ordening ook een *ander* karakter kan aannemen en wel, indien het bevorderen van hooger hand niet voldoende effect sorteert. Dan is hij bereid het „und bist Du nicht willig, so brauch ich Gewalt” uit te spreken en dus daarmee ook den eersten stap, waarvan ik zooeven sprak, te zetten.

Voor hen, die in het individualistische economische stelsel de beste waarborg zien voor een geleidelijke vermeerdering onzer materieele welvaart en een gestadige verhoging van ons cultuurpeil, zal de voorkeur, welke de Minister aan het stelsel van ordening-van-onder-op geeft, een reden tot blijdschap zijn. Deze blijdschap wordt weliswaar getemperd door het op den achtergrond dreigende alternatief, maar zij kunnen voorloopig blijven hopen, dat dit slechts bij wijze van stok-achter-de-deur zal worden gebruikt. Zij zullen er echter wel aan doen niet uit het

oog te verliezen, dat de ordening van vele der politieke ordenaars ten onzent een heel, wat minder individualistisch karakter draagt.

Indien de politieke en economische constellatie in ons vaderland er toe zou leiden, dat wij aan het ordenen gingen in den zin, waarin dit woord tegenwoordig gewoonlijk wordt gebezigd, zou het zeker noodig zijn, dat wij eerst onze gedachten eens gingen ordenen omtrent hetgeen, hoe, met welke doelstelling en door middel van welke organen geordend moet worden. Op het oogenblik bestaat op dit gebied heel wat begripsverwarring en wanorde in de gedachten.

Aan het slot van zijn rede spreekt de heer Fentener van Vlissingen de hoop uit, dat de teleurstellende spoedige terugslag in de opwaartsche beweging van de conjunctuurlijn ons niet moge ontmoedigen, maar ons tot leering strekken:

Bemoediging kunnen wij putten uit de overweging, dat aan de tegenwoordige economische constellatie, ofschoon zij vele gevaren in zich bergt, toch veel van de factoren ontbreken, die er in 1929 toe bijdroegen om aan de crisis een zoo gevaarlijk karakter te verleenen en dat dientengevolge de evenwichtsverstoringen geringer van omvang en gemakkelijker te overwinnen zullen zijn dan toenmaals.

Aan den anderen kant zullen wij er rekening mee hebben te houden, dat de richting, waarin de economische politiek zich sedert 1929 heeft ontwikkeld, afbreuk heeft gedaan aan de elasticiteit en het aanpassingsvermogen van het bedrijfsleven, dat tengevolge van de vele autarkische, steun- en conjunctuur-beheerschingsmaatregelen in vele geledingen een toenemende starheid is gaan vertoonen. Het enge keurslijf, waarin gaandeweg productie en distributie werden gestoken, zullen wij, bedrijfsleiders, hebben te aanvaarden, indien het het middel blijkt te zijn om evenwichtsverstoringen te voorkomen en om ons door een beheerschte economie een geleidelijke expansie van het bedrijfsleven en dus een verhoogde welvaart te bezorgen. Blijkt het als zoodanig ondeugdelijk, brengt de beheersching slechts verstarring en contractie en een kunstmatig vervlakken van de conjunctuurlijn, zonder nieuwe elementen voor een natuurlijken en gezonden opbouw te scheppen, dan zullen wij moeten trachten ons er zoo spoedig mogelijk weer van te ontdoen.

Hetgeen op economisch gebied in de Vereenigde Staten in 1937 plaats greep, moge ons tot groote voorzichtigheid manen. Ook in ons land wordt het keurslijf steeds nauwer aangehaald. Waakzaamheid in dit opzicht blijft dus voor ons, vertegenwoordigers van het particuliere bedrijfsleven, een dringende noodzakelijkheid.

De dalende wereldprijzen voor caseïne.

Naar men weet, neemt de Nederlandsche productie van caseïne uit ondermelk in den laatsten tijd sterk toe. Dit staat in verband met de door de Leo de Winter N.V., de N.V. Lijmpf te Leeuwarden en de Snia Viscosa te Milaan in het leven geroepen „Himca" te Amsterdam (Hollandsche Industriële Mij. voor Caseïnebereiding), welke de omschakeling van vele zuivelfabrieken tot caseïnefabrieken — o.a. door het middel van overnamecontracten — vergemakkelijkt. Reeds zijn er gedurende September t/m. November 1937 naar Italië 237 ton caseïne uit Nederland verzonden, d.w.z. textiel-caseïne, welke voor de vervaardiging van de melkwol lanital in dat land wordt gebezigd. De uitvoer van textiel-caseïne heeft aldus reeds 38 pCt. van den totalen Nederlandschen caseïne-uitvoer (630 ton) en 50 pCt. van de uitvoerwaarde (f 311.000) in de genoemde periode bedragen.

Dat deze ontwikkeling verder gaat, mag men wel aannemen met het oog op het feit, dat onlangs, in de maand December, een vierde fabriek voor de caseïnebereiding in bedrijf gekomen is, terwijl waarschijnlijk reeds gedurende de maand Januari 1938 nog zes bedrijven geïnstalleerd zullen zijn. Daardoor wordt het mogelijk, dat binnenkort de Nederlandsche caseïneproductie die van Australië en Nieuw-Zeeland tezamen zoolik zal overtreffen, dan toch zal gaan inhalen. Nu Duitschland zijn caseïne-industrie sprongwijjs gaat uitbreiden, en wel van kort geleden slechts pl.m. 1.000 ton tot nagenoeg 15.000 ton per jaar, zal Nederland spoedig, op Argentinië, Frankrijk, de Vereenigde Staten, Italië en Duitschland na,

als de grootste producent op dit gebied kunnen worden beschouwd, terwijl tot nu toe Australië met waarschijnlijk 3.000 ton of meer per jaar op deze plaats kwam.

Terwijl dus een gedeelte van de Nederlandsche zuivelindustrie de zeilen gaat hijschen om nieuw land te veroveren, zijn intusschen eenige wolken aan den hemel verschenen. De wereldprijs voor normale caseïne is nl. op de belangrijke markten gedurende de laatste maanden flink gedaald. Op 23 Maart 1937 noteerde te Londen Argentijnsche caseïne (duty extra) niet minder dan £ 59 per ton. Nadat de noteering maandenlang om de £ 54 geschommeld had en meestal boven £ 50 stond en tegen half November jl. nog steeds £ 48 bedroeg, begon sindsdien een scherpe daling. De prijs was £ 44 op 24 November jl., £ 39 half December en nog slechts £ 37 aan het eind van het afgelopen jaar. Sedert het voorjaar 1937 valt dus een teruggang met meer dan 37 procent van den prijs te constateeren.

Deze daling betreft echter niet de textiel-caseïne, welke meestal voor vaste rekening overal schijnt te zijn voorverkocht, zoodat moeilijk is na te gaan, op welke schaal er reeds een aanpassing van het prijspeil aan dat van het Argentijnsche product heeft plaats gevonden.

Dit laatste vervult op de wereldmarkt een gewichtige rol, omdat ongeveer de helft van den geheelen werelduitvoer voor rekening van Argentinië komt. In dit land vertegenwoordigt de caseïne niet minder dan 10 pCt. van de waarde van de nationale zuivelproductie. De Argentijnsche productie blijkt echter te groot te zijn geworden, zoodat zich intusschen weer voorraden gevormd hebben, welke — thans waarschijnlijk reeds bijna 5.000 ton zijnde — een kwart gedeelte van de Argentijnsche jaarlijksche voortbrenging bedragen. Aan den anderen kant weerhoudt de oorlogstoestand in het Verre Oosten Japan ervan, om op de gewone schaal caseïne, o.m. uit Nieuw-Zeeland, in te voeren. Aldus wordt er van twee kanten een druk op de Londensche markt uitgeoefend.

Uiteraard wordt thans ook Argentijnsche caseïne elders aangeboden, die anders haar weg naar de Vereenigde Staten vindt, terwijl een ander land, nl. Duitschland, dat vroeger verreweg de belangrijkste caseïne-importeur was met meer dan een derde gedeelte van alle op de wereldmarkten komende caseïne, tegenwoordig meer en meer een politiek van zelfvoorziening gaat voeren.

* * *

Hoewel er voorshands een duidelijk verschil te maken valt tusschen de voor het vervaardigen van lanital (resp. van de „Casenka" der A.K.U.) bestemde caseïne, welke andere installaties vereischt en een ietwat afwijkende chemische samenstelling heeft dan de overige soorten caseïne, is een overgang van de ééne tot de andere fabricage niet al te moeilijk. Deze blijft derhalve steeds mogelijk, zoodra crisisverschijnselen daartoe nopen.

Evenwel is echter voorloopig de wereldproductie van melkwol zeer beperkt en onder de contrôle van één of twee patenthoudende firma's. Deze zijn aldus in staat, om de productie van textiel-caseïne door de bevriende zuivelondernemingen in overeenstemming te brengen met de vraag naar melkwol, respectievelijk met de hiervoor bestaande productiecapaciteit, waarbij ongeveer de maatstaf 33 kg. ondermelk: één kg lanital geldt.

De toekomst zal echter moeten leeren, of de omzetting van Nederlandsche zuivelfabrieken in fabrieken voor bepaalde soorten caseïne op den duur niet zekere gevaren met zich zal brengen, en wel juist vanwege deze afhankelijkheid van een gering aantal afnemers, die immers hunnerzijds natuurlijk van wisselende marktfactoren, zooals het stijgen en dalen van de wolprijzen, het uitvinden van andere synthetische vezels, enz. afhankelijk zijn.

Ook is het een feit, dat gedurende den laatsten tijd de groote vraag naar caseïne in het algemeen in sterke mate verband hiëld met' de bewapening, daar caseïne in den vliegtuigbouw op grond van bepaalde eigenschappen veelal gebruikt werd, terwijl voor de vervaardiging van zekere plastische massa's zooals galalith de in Frankrijk (Charente) gefabriceerde caseïne bijzonder in aanmerking komt.

Het is opmerkelijk, dat de goed gestabiliseerde Fransche caseïne-industrie zich voorshands afwijzend toont tegenover de mogelijkheid van omschakeling op textiel-caseïne. Dit kan misschien slechts een uitvloeisel zijn van het bekende Fransche conservatisme, doch waarschijnlijk speelt ook een zeker in Frankrijk heerschend scepticisme tegenover de melkwol hierbij een rol. Het Fransche product wordt gefabriceerd door middel van een kunstmatig lebfement en komt bijv. in Engeland onder de benoeming „rennet-caseïne" en in de Vereenigde Staten als „paracaseïne" in den handel, terwijl de meeste caseïne van andere herkomst (dus ook de Argentijnsche) hetzij door een natuurlijk zuurproces, hetzij door toevoeging van kunstmatige anorganische zuren ontstaat.

Verreweg het grootste gedeelte van de op 70.000 ton geschatte wereldproductie in het jaar 1936 was van den laatstgenoemden aard evenals het grootste percentage van den normalen jaarlijkschen werelduitvoer ten bedrag van 40.000 ton. De krachtig ingezette productie van textiel-caseïne in Nederland en — hoewel in veel mindere mate — ook in Denemarken, beteekent aldus een nieuwe mijlpaal op dit gebied.

De wereldproductie van caseïne in het algemeen, welke langen tijd vrij stabiel was, begint langzamerhand flink te stijgen en wel in verband met de industrialisatiepogingen in tal van agrarische landen (Polen, Finland o.m.). Evenwel schuilt in deze omstandigheid, dat de wereldproductie van caseïne, die in 1937 waarschijnlijk 80.000 ton bedroeg, nog steeds een stijgende lijn vertoont ondanks de teruggelopen prijzen, uiteraard een groot gevaar, gezien immers de vrij beperkte toepassingsgebieden en de mogelijkheid van vervanging bijv. door caseïne uit soyaboonen (zie Japan) of zelfs door zekere chemische producten.

Dr. JAMES RÜRINFELD.

De invloed van het Chineesch-Japansch conflict op het economisch leven van Japan.

De economische toestand in Japan, welke reeds voor het uitbreken van het conflict met China in Juli 1937, groote belangstelling genoot, verdient thans, vooral in verband met de vraag naar den mogelijken duur van den oorlog, bijzondere aandacht.

De onzekere positie van de wereldconjunctuur en de beteekenis die China en Japan hiervoor in toenemende mate hadden gekregen, nopen tot het zich rekenschap geven van de gevolgen van het conflict voor de economische en de financieele positie der beide betrokken landen.

In dit nummer wordt daarom een aantekening aan Japan gewijd, terwijl wij over China in het volgend nummer een korte beschouwing hopen te plaatsen.

Japan's economische en financieele positie vertoonde bij het uitbreken van de vijandelijkheden met China reeds eenige zwakke plekken.

De steeds grooter wordende invoeren van grondstoffen en halfabrikaten als gevolg van de toenemende industriele ontwikkeling en de activiteit in de oorlogsindustrieën, met daarnaast de stijgende grondstoffenprijzen, hadden geleid tot een ongunstige ontwikkeling van de handels- en betalingsbalans, welke belangrijke goudexporten naar het buitenland, met name naar de Vereenigde Staten, veroorzaakte. De deviezenrestricties, welke in Januari 1937 ingesteld waren, werden daarom op 7 Juli aanzienlijk verscherpt: de grens waarbinnen betalingen

naar het buitenland mogen worden gedaan, werd van 30.000 Yen tot 1.000 Yen per maand verlaagd.

De herwaardeering van den goudvoorraad van de Banken van Japan, Korea en Formosa, met het oog op die ongunstige handels- en betalingsbalans, leverde een winst op van 747 miljoen Yen, welke de schatkist ten goede kwam. Van de winst zal 418 miljoen Yen gebruikt worden om een goudfonds te vormen, hetwelk ten doel heeft goud aan te koopen voor den uitvoer naar het buitenland; 128 miljoen Yen dient om nieuw geproduceerd goud aan te koopen en de rest zal in staatsobligaties geïnvesteerd worden.

Daarnaast was de situatie op financieel gebied steeds moeilijker geworden. De steeds grooter wordende uitgaven voor militaire doeleinden en de investeringen in Mandsjoerije vergrootten de tekorten, zoodat in steeds sterker mate een beroep gedaan moest worden op de kapitaalmarkt. Onderstaand overzicht¹⁾ geeft de uitgaven en ontvangsten van de begrotingsjaren 1931—1938.

	Uitgaven	Ontvangsten excl. leeningen
	(In mill. Yen)	
1931—'32	1.336	1.272
1932—'33	1.810	1.246
1933—'34	2.111	1.436
1934—'35	2.223	1.342
1935—'36	2.214	1.442
1936—'37	2.311	1.594
1937—'38	2.870 ²⁾	2.042 ²⁾
1937—'38	5.400 ³⁾	2.160 ³⁾

¹⁾ Alle gegevens zijn ontleend aan de „Oriental Economist". ²⁾ Begrooting opgemaakt voor het uitbreken van het conflict. ³⁾ Begrooting opgemaakt na het uitbreken van het conflict.

Omstreeks Juli 1937 waren er in Japan reeds eenige symptomen van inflatie aanwezig (zie het artikel „De ontwikkeling van de Japansche inflatie" in het Economisch-Statistisch Maandbericht van Juni en Juli 1937).

In dit verband moet gewezen worden op de zeer snelle stijging van de groot- en kleinhandelsprijzen gedurende het voorjaar 1937.

Samenvattende kan men betreffende de situaties voor het uitbreken van het conflict zeggen, dat steeds sterker de militaire voorbereidingen het economisch leven gingen beheerschen.

De periode van beperking der militaire uitgaven (onder leiding van den toenmaligen Minister van Financiën Takahashi) was in 1936 afgelopen. Weliswaar bestond er in verschillende kringen groot verzet tegen het verder opdrijven van de militaire uitgaven, doch veel invloed had dit niet. Het is duidelijk dat thans van verzet geen sprake meer is.

* *

Er zijn thans voldoende cijfers beschikbaar, om zich een indruk te verschaffen van de ontwikkeling van den economischen toestand in Japan sinds het uitbreken van het conflict in Juli 1937.

Wij geven allereerst de cijfers betreffende de handelsbalans.

	(In 1000 Yen).	
	Invoer	Uitvoer
1935	2.472.236	2.499.073
1936	2.763.682	2.693.110
Sept. 1936	189.792	243.719
Oct. 1936	187.092	245.260
Nov. 1936	218.050	236.874
Mei 1937	419.975	282.260
Juni 1937	380.311	281.116
Juli 1937	359.398	282.307
Aug. 1937	303.008 ¹⁾	250.227
Sept. 1937	262.872 ¹⁾	292.217
Oct. 1937	273.000 ¹⁾ ²⁾	303.000 ²⁾
Nov. 1937	253.000 ¹⁾ ²⁾	307.000 ²⁾

¹⁾ Onvolledige cijfers. ²⁾ Voorloopige cijfers.

Hoewel de invoer zeer sterk teruggelopen is, mag dit toch niet geheel op rekening van de maatregelen

tot regeling van den buitenlandschen handel gesteld worden. Hierbij zijn ook seizoensfactoren in het spel; vergeleken met een jaar terug is de uitvoer nog belangrijk gestegen. Verder worden een aantal artikelen (o.a. ijzer, staal, automobielen, machines) niet meer in de statistiek vermeld. Hun gezamenlijke invoerwaarde bedroeg in Juli 1937, toen ze voor den laatsten keer vermeld werden, ruim $\frac{1}{4}$ deel van de totale invoerwaarde; over het geheele jaar 1936 daarentegen slechts 12 pCt. Opmerkelijk is verder, dat de uitvoer zich eveneens goed handhaaft. Daar echter ook de import van verschillende belangrijke grondstoffen, o.a. katoen, beperkt is, zal op den duur hier een reactie ontstaan. Bij het begin van het conflict bestond n groote voorraden van verschillende uitvoerartikelen.

Over het tijdvak van 1 Januari tot 1 December 1937 is het invoersurplus opgelopen tot niet minder dan 646 millioen Yen (in werkelijkheid nog hooger, zie bovenstaande opmerking), hetgeen een stijging is van 379 pCt. vergeleken met de overeenkomstige periode in 1936. De stijging van het invoersurplus is aanleiding geweest tot het beperken (c.q. verbieden) van den invoer.

Deze maatregelen betreffen:

A. Artikelen waarvan de import zooveel als mogelijk verminderd moet worden (katoen, wol, hout).

B. Artikelen, die practisch niet ingevoerd mogen worden („non-essential-goods”).

Ook bestaat voor een aantal artikelen een uitvoerverbod.

De handel met China is zeer sterk ingekrompen:

(In 1000 Yen).			
Uitvoer		Invoer	
Juli 1936	10.288	Juli 1936	11.299
Aug. 1936	12.167	Aug. 1936	10.019
Sept. 1936	15.181	Sept. 1936	12.986
Juli 1937	18.541	Juli 1937	13.009
Aug. 1937	3.181	Aug. 1937	10.479
Sept. 1937	4.032	Sept. 1937	4.309

Met uitzondering van suiker is de invoer uit Nederlandsch-Indië, in vergelijking met 1936, niet onbelangrijk toegenomen. Dit blijkt uit de volgende cijfers:

Invoer (in 1000 Yen).	
Juli 1936	7.847
Aug. 1936	8.897
Sept. 1936	10.114
Juli 1937	14.499
Aug. 1937	10.362
Sept. 1937	14.041

* * *

Op financieel gebied had uiteraard een verderen achteruitgang van Japan's positie plaats. De kosten van het conflict bedroegen tot en met half September 2.559.900.000 Yen, hetgeen de totale kosten van den Russisch-Japanschen oorlog reeds overtreft. Hiervan wordt 2.400 millioen Yen door obligatie-uitgifte gefinancierd. Daar de plaatsing van obligaties door de Bank van Japan in de laatste maanden onvoldoende

verliep, heeft men overeenkomsten getroffen met banken, spaarkassen, levensverzekeringmaatschappijen en industriele ondernemingen, waarbij deze zich verplichten hun beschikbare middelen grootendeels in staatsobligaties te beleggen.

Voorts is een deel der obligaties ook thans bij de Bank van Japan ondergebracht, welke daartegen de regeering crediet verleend. Deze Bank zal de obligaties plaatsen, naarmate de positie van de markt toelaat. De particuliere banken bezitten reeds zeer groote portefeuilles staatsobligaties.

De biljettencirculatie vertoont onder invloed van deze maatregelen een verdere stijging.

De prijzen, welke aanvankelijk tot stilstand schenen te zijn gekomen, stijgen thans weer opnieuw, hetgeen tegen den achtergrond van de prijsdalingen in andere landen weinig gunstig genoemd kan worden. De prijzen van de belangrijkste levensmiddelen worden thans scherp gecontroleerd.

Een en ander blijkt uit onderstaande tabel:

Einde van de maand (jaar)	Bankbiljetten circulatie (in 1000 Yen)	Index van groot-	Index van kosten
		handelsprijzen Jan. 1913=100 Gemiddelde	van levens- onderhoud Juli 1914=100
1934 ..	1.627.349	165.2	174
1935 ..	1.766.555	175.4	181
1936 ..	1.865.703	186.0	185
Aug. 1936 ..	1.474.770	186.7	185
Sept. 1936 ..	1.423.325	187.4	186
Oct. 1936 ..	1.452.967	189.2	184
April 1937 ..	1.592.548	226.7	192
Juli 1937 ..	1.579.961	221.5	194
Aug. 1937 ..	1.660.103	219.7	194
Sept. 1937 ..	1.708.657	221.6	195
Oct. 1937 ..	1.786.644	226.9	195

De groote financieele behoeften van den Staat heeft een verder ingrijpen op de emissiemarkt tengevolge gehad. Deze is gereserveerd voor Staatsobligaties en voor de financiering van de verschillende oorlogsin-dustrieën.

Men kan dan ook zeggen, dat de regeering de investeringen thans geheel beheerscht; terwijl ook in den handel en de scheepvaart zeer ver ingegrepen is.

Uit dit alles blijkt, dat Japan de maatregelen treft die het geheele volk op een langdurigen oorlog moeten voorbereiden. Zelfs wanneer men aanneemt, dat Japan conflicten met andere landen weet te vermijden en zich niet tot doel stelt, geheel China te onderwerpen, dan zal toch een duur militair apparaat in China gehandhaafd moeten worden. Of Japan dit economisch zal kunnen bolwerken is een vraag, die moeilijk te beantwoorden is. De ervaringen met Italië hebben geleerd, hoe groote reserves nog bestaan, o.a. in de behoeftebevrediging van de bevolking. Doch de levensstandaard in Japan is reeds zeer laag, zoodat hier weinig reserve in schuilt. Waarschijnlijk is dit ook een van de redenen waarom de regeering geen belangrijke belastingverhooging wil invoeren. Recente rapporten betreffende de militaire keuringen zouden gewezen hebben op den slechten gezondheidstoestand van de Japansche bevolking.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1-8 Jan. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1-8 Jan. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	37.587	37.587	39.701	—	—	292	37.587	39.993
Rogge	2.635	2.635	11.715	—	—	—	2.635	11.715
Boekweit	450	450	350	—	—	—	450	350
Mais	24.105	24.105	12.135	5.221	5.221	2.850	29.326	14.985
Gerst	8.756	8.756	13.533	470	470	1.479	9.226	15.012
Haver	8.646	8.646	5.298	406	406	508	9.052	5.806
Lijnzaad	2.190	2.190	4.359	7.623	7.623	5.502	9.813	9.861
Lijnkoek	2.450	2.450	1.350	—	—	—	2.450	1.350
Tarwemeel	672	672	1.230	800	800	180	1.472	1.410
Andere meelsoorten	1.080	1.080	2.056	75	75	—	1.155	2.056

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Dec. zijn volgens C. Czarnikow:

In tons	1937	1936	1935
Duitschland	1.467.000	1.352.000	1.310.000
Tsjecho-Slowakije	643.000	599.000	499.000
Frankrijk	707.000	724.000	863.000
Nederland	240.000	265.000	292.000
België	210.000	198.000	204.000
Hongarije	119.000	130.000	115.000
Polen	462.000	400.000	408.000
U.K. Geïmp. suiker	296.000	239.000	232.000
„ Binnenl. „	170.000	123.000	114.000
Europa	4.314.000	4.030.000	4.037.000
V.S. Alle havens	192.000	223.000	352.000
Cubaansche havens	269.000	206.000	329.000
Cuba binnenland	539.000	348.000	532.000
Java	667.000	724.000	1.272.000
Totaal	5.981.000	5.531.000	6.522.000

INGEZONDEN STUKKEN.

FALSIFICATIE VAN WAARDEPAPIER.

Jhr. Mr. G. Beelaerts van Blokland schrijft ons:

In een belangwekkend artikel getiteld: „Effectenpapier en falsificaties” van de hand van Mr. F. J. Brevet, geplaatst in Economisch-Statistische Berichten van 15 December 1937, wordt medegedeeld, dat de gebeurtenissen op economisch gebied sedert 1930 zoozeer de aandacht in beslag hadden genomen, dat sedertdien niet meer gesproken werd over een conventie ter bestrijding van de falsificatie van waardepapieren.

Het zij mij vergund deze mededeeling aan te vullen en voor zoover noodig te rectificeeren. De voorbereiding van bedoelde conventie heeft nl. in langzaam tempo voortgang gevonden. In 1930 is een vragenlijst aan de Regeeringen toegezonden. De antwoorden op die vragenlijst zijn door het financieel comité van den Volkenbond besproken, waarbij dit comité tot de conclusie kwam, dat een ontwerp-verdrag door een juristen-comité moest worden opgesteld. Dit juristen-comité werd in Mei 1937 door den Raad van den Volkenbond benoemd en kon in November aan den Raad rapport uitbrengen (document C.542.M.379.1937), waarbij een ontwerp werd overgelegd.

Het juristen-comité heeft besloten, gezien de groote overeenkomst die het vraagstuk van de vervalsching van waardepapier met dat van geldvervalsching vertoont, geen nieuw verdrag op te stellen, doch te volstaan met de opstelling van een additioneel Protocol bij het Verdrag ter bestrijding der valsche munterij van 20 April 1929. Dit Protocol van 4 artikelen gevolgd door een interpretatie en een facultatieve verklaring bevat het volgende:

De waardepapieren, welke in het Protocol worden bedoeld, zijn in artikel I gedefinieerd. Deze definitie omvat slechts die waardepapieren waarvan de vervalsching geregeld voorkomt, zooals waardepapieren uitgegeven door staten, openbare lichamen en groote ondernemingen, chèques (in het bijzonder reischèques) en credietbrieven.

Artikel II verklaart de bepalingen van het eerste deel van het Verdrag tot bestrijding der valsche munterij, op enkele uitzonderingen na, toepasselijk op de bovengenoemde waardepapieren.

Artikel III bepaalt, dat de vervalschte of valsche waardepapieren en de toestellen voor hun vervaardiging in ieder geval moeten worden in beslag genomen en verbeurd verklaard, doch dat de mogelijkheid bestaat ze, voorzoover ze niet als stuk van overtuiging bewaard moeten worden, na verbeurdverklaring aan de betrokken overheid of instelling, op hun verzoek, ter hand te stellen.

De uitbreiding van de werkring der bij het Verdrag ter bestrijding der valsche munterij ingestelde centrale bureaux tot de bestrijding van de falsificatie van waardepapieren is in artikel IV geregeld.

De aan het Protocol toegevoegde interpretatie dient om zekere moeilijkheden bij de uitbreiding van de toepassing van de bepalingen van het Verdrag ter

bestrijding van de valsche munterij te voorkomen, terwijl de facultatieve verklaring mogelijk maakt de falsificatie van waardepapier tot een uitleveringsmisdrijf te stempelen.

Thans zal de Raad in de a.s. Januarizitting van het ontwerp kennis nemen waarna de verschillende Regeeringen het zullen moeten bestudeeren. Dat zal wederom tijd vorderen, maar het werk heeft voortgang. Nu het ontwerp er eenmaal is zal de tot standkoming van het Protocol niet zoo heel lang meer op zich doen wachten.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Gewijzigd: Oslo van 4 op 3½, op 5 Jan. '38. De overige bankdisconto's bleven onveranderd.

OPEN MARKT.

	1937/38				1937	1936	1914
	8 Jan.	3/8 Jan.	27/31 Dec.	20/24 Dec.	4/9 Jan.	6/11 Jan.	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	1/4	1/4	1/4	1/4	9/16-11/16	2 1/2-7/8	3 1/8-3 1/16
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1-1/4	2 1/4-3	2 1/4-3 1/2
Londen							
Daggeld	1/2-1	1/2-1	9/8-2	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Partic. disc.	17/32-9/16	17/32-9/16	9/16-11/16	5/8-11/16	17/32-9/16	9/16	4 1/4-3 1/4
Berlijn							
Daggeld	27/8-3 1/8	27/8-3 5/8	2 1/2-3 3/4	—	2 1/2-3 1/8	2-3	—
Maandgeld	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	—	2 3/4-3 1/2	3-1 1/2	—
Part. disc.	27/8	27/8	27/8	—	3	3	2 1/8-1/2
Warenw...	4-1 1/2	4-1 1/2	4-1 1/2	—	4-1 1/2	4-1 1/4	—
New York							
Daggeld 1)	1	1	1	1	1	3/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/4-1/2	3/16	—

1) Koers van 8 Jan. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
4 Jan. 1938	1.79 5/16	8.98 1/2	72.27 1/2	6.10	30.46	100 1/2
5 „ 1938	1.79 3/8	8.98 3/8	72.35	6.10	30.47	100 1/4
6 „ 1938	1.79 3/8	8.98 3/8	72.34	6.09 3/4	30.48	100 1/4
7 „ 1938	1.79 3/8	8.98 3/8	72.35	6.09 3/4	30.48 1/2	100 1/4
8 „ 1938	1.79 3/16	8.98 3/8	72.37	6.09 3/4	30.48 1/2	100 1/4
10 „ 1938	1.79 3/8	8.98	72.39	6.09 3/4	30.49	100 1/4
Laagste d.w.1)	1.79 1/4	8.97 3/4	72.20	6.08	30.44	100
Hoogste d.w.1)	1.79 3/8	8.98 3/4	72.40	6.10 3/4	30.50	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
4 Jan. 1938	41.56	—	6.30	—	—	—
5 „ 1938	41.56	—	6.30	—	—	—
6 „ 1938	41.57	—	6.30	—	—	—
7 „ 1938	41.59	—	6.30	—	—	—
8 „ 1938	41.59	—	6.30	—	—	—
10 „ 1938	41.57	34.—	6.30	1.34	9.46	—
Laagste d.w.1)	41.52	—	6.29	—	9.40	—
Hoogste d.w.1)	41.61	34.—	6.33	1.34	9.50	—
Muntpariteit	48.008	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
4 Jan. 1938	46.32 1/2	40.12 1/2	45.15	3.97	52 3/4	1.79 3/8
5 „ 1938	46.32 1/2	40.12 1/2	45.15	3.97	52 3/4	1.79 3/8
6 „ 1938	46.32 1/2	40.10	45.15	3.97	52 3/4	1.79 3/8
7 „ 1938	46.30	40.10	45.13	3.97	52 3/4	1.79 3/8
8 „ 1938	46.32 1/2	40.10	45.15	3.97	52 3/4	1.79 3/8
10 „ 1938	46.30	40.10	45.15	3.97 1/2	52 3/4	1.79 3/8
Laagste d.w.1)	46.25	40.05	45.07 1/2	3.95	52 3/4	1.79 3/8
Hoogste d.w.1)	46.35	40.15	45.20	4.—	53	1.79 3/8
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
4 Jan. 1938	5,00 1/4	3,39 1/8	40,32	55,70
5 „ 1938	5,00	3,39 1/2	40,30	55,67 1/2
6 „ 1938	4,99 1/4	3,39 3/8	40,29	55,66
7 „ 1938	5,00 1/8	3,39 1/2	40,30	55,68
8 „ 1938	5,00 1/4	3,39 3/8	40,32 1/2	55,71
10 „ 1938	5,00 3/16	3,39 3/16	40,33	55,71 1/2
11 Jan. 1937	4,91 3/32	4,67	40,24	54,76
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/2	40 3/8

Table with columns for GE-SLACHTE RUNDEREN (versch), GE-SLACHTE VARKENS (versch), DEENSCH BACON, BEVROREN ARG. RUND VLEESCH, CACAO G.F., KOFFIE (Loco R'dam/A'dam), SUIKER (Witte krist-suiker loco Rotterdam/A'dam), and THEE (N-Ind thee-veiling A'dam). Includes monthly data from 1927 to 1937.

Table with columns for GRENHOUT, VUREN-HOUT, KOE-HUIDEN, COPRA, GRONDNOTEN, LIJNZAAD, and GOUD. Includes monthly data from 1927 to 1937.

Table with columns for STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE, KALK-SALPETER, ZWAVELZURE AMMONIAK, CEMENT, and STEENEN. Includes monthly data from 1927 to 1937.

